

The paperback issue is deposited in the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania

<http://lnb.libis.lt/biSearchAction.do?BI001=C1C1B0003754251&resId=undefined>

Studium Vilnense A, vol. 13
precursor

XIX International Conference on the Science and Quality of Life, and Symposium "Vilnius Region: Past, Present, Future" ♥ 27-30 June 2015, Vilnius ♥ Programme & Abstracts

Studium Vilnense A
vol. 13 precursor

Programme, Topics, and Abstracts of the 19th International Conference on

THE SCIENCE AND QUALITY OF LIFE

and Symposium:

“VILNIUS REGION: PAST, PRESENT, FUTURE”

27-30 JUNE 2015, VILNIUS, LITHUANIA

Vilnius 2015

Studium Vilnense A, vol. 13 precursor
Redaktor – R. Brazis – Editor

The programme and abstracts of the XIX International Conference on the Science and Quality of Life, and Symposium “Vilnius Region: Past, Present, Future”, Vilnius, 27-30 June 2015. Key words: philosophy, theology, engineering & technology, architecture, economics, law, politics, ecology, medicine, education, psychology, history, biography studies. A4 format, 44 pages. Abstract languages: English, Lithuanian, Polish, Ukrainian.

XIX Tarptautinės konferencijos „Mokslas ir gyvenimo kokybė“ ir Simpoziumo „Vilniaus regionas: praeitis, dabartis, ateitis“, 2015 m. birželio 27-30 d., Vilniuje, programa ir tezės. Raktažodžiai: filosofija, teologija, inžinerija ir technologija, architektūra, ekonomika, teisė, politika, gamtosauga, medicina, edukacija, psichologija, istorija, biografijų studijos. A4 formatas, 44 pusl. Santraukų kalbos: anglų, lietuvių, lenkų, ukrainiečių.

Program i streszczenia XIX Międzynarodowej Konferencji „Nauka a jakość życia” oraz Sympozjum „Wileńszczyzna wczoraj, dziś, jutro”, Wilno, 27-30 czerwca 2015 roku. Hasła kluczowe: filozofia, teologia, inżynieria i technologia, architektura, ekonomia, prawo, polityka, ekologia, medycyna, edukacja, psychologia, historia, biografistyka. Format A4, 44 strony. Języki streszczeń: angielski, litewski, polski, ukraiński.

The Conference hosts:
Non-profit institution
UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS
and the Association of Polish Scientists of Lithuania

in collaboration with the Polish University Abroad (London), and the Academic Initiative „East” of the Warsaw School of Economics (Warszawa), and the Universidad Nacional Autonoma de México, Facultad de Estudios Superiores, C.P. 54714 Cuautitlan Izcalli (México)

Conference programme committee

Prof. Romuald BRAZIS (Vilnius)
Dr. Hilda COLÍN GARCÍA (Mexico)
Prof. Tomasz DOŁĘGOWSKI (Warszawa)
Dr. Michael HEATHER (Newcastle upon Tyne)
Dr. Galina KAVALIAUSKIENĖ (Vilnius)
Prof. Zbigniew KRUSZEWSKI (Płock)
Prof. Henryk MALEWSKI (Vilnius)
Prof. Janina MARCIAK-KOZŁOWSKA (Warszawa)
Dr hab. Henryka ILGIEWICZ (Vilnius)

Prof. Alina T. MIDRO (Białystok)
Dr. habil. Marina MICHALAK (Łódź)
Prof. Zbigniew OZIEWICZ (México)
Dr. Tadeusz SAKOWICZ (Kielce)
Ks. Prof. Jan ŚLEDZIANOWSKI (Radom)
Prof. dr hab. Halina TABORSKA (London)
Dr. Eugenijus G. VASILEVSKIS (Vilnius)
Prof. Zbigniew WALCZYK (Elbląg)
Prof. Bożena ZAWADZKA (Kielce)

Organising group
Romuald Brazis
Eugenijus G. Vasilevskis
Grażina Lapienienė
Monika Lapienytė
Simonas Noreikis
Wiesława Jancewicz

Technical edition:
Grażina Lapienienė

Front cover, back cover: The motif of nature in graphic design by Monika Lapienytė

Viešoji įstaiga * Instytucja Wyższej użyteczności Publicznej * Non-profit institution
© UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, 2015
Aguonų g. 22, Vilnius LT-03212, Lietuva (Lithuania)
adm@uspv.lt www.uspv.lt

Printing-house / Spausdino:
UAB „BMK Leidykla”
J. Jasinskio g. 16, Vilnius LT-03163
Lietuva (Lithuania), www.bmkleidykla.lt

ISSN 1648-7907

Venue

Hotel „Domus Maria”, Aušros vartų g. 12, Vilnius

General contacts: www.uspv.lt; e-mail: 19icsq@uspv.lt; tel. +37068561608 (mob.)

27 VI, Saturday	<p>15:00-15:45 Registration, poster exposition and discussion 16:00-16:45 Holy Mess (in the Mother Misericordiae Chapel)</p> <p>17:00-18:30 Session I, opening (Chair: Prof. Bogdan Szlachta, Prof. Bożena Zawadzka) Brazis [7-8] on the 25. Anniversary of the Conference, and the rebirth of Independent Lithuania</p> <p>Chajewski [8-9] Marciak-Kozłowska [25-26] Linda [23] Radziszewski [29] Deręgowski [10] Kolenda [20] Ilgiewicz [14-15]</p> <p><i>Oral presentation time in this and all the sessions – 12 min.</i> <i>Numbers in square brackets show pages where the titles and abstracts are printed.</i></p> <p>18:30-20:00 Welcome reception, discussion</p>	
28 VI, Sunday	<p>9:00-10:30 Session II (Prof. Jan B. Deręgowski, Dr Maria Elżbieta Kempa) Śledzianowski [34] Sakowicz [31-32] Korczyński [20] Gałczyńska [14] Dudak [11] Bartnik (2) [6] Durasiewicz [11-12]</p> <p><i>Coffee break 10:30-10:45</i></p> <p>10:45-12:15 Session III (Prof. Henryk Malewski, Assoc. Prof. Svitlana Linda) Szlachta [35] Adamczyk [5] Wardyn [37-38] Lis (1) [23-24] Kamińska-Chełminiak [17] Możyłowski et al. [26-27] Możyłowski [27]</p> <p><i>Lunch break 12:15-14:00</i></p>	<p>14:00-15:30 Session IV (Prof. Janina Marciak-Kozłowska, Dr hab. Tadeusz Sakowicz) Krupowies [21] Przewłocka-Sionek [28-29] Woźniak (1) [39-40] Woźniak (2) [40] Rembalski [29-30] Kansy [18] Kempa [19]</p> <p><i>Coffee break 15:30-16:00</i></p> <p>16:00-17:30 Sesja V (Dr hab. Anna Kanios, Ks. Dr hab. Stefan Radziszewski) Vasilevskis [36-37] Zawadzka [40-41] Zemlik [41] Franczak [13] Flaga et al. [12-13] Szczurek et al. [35-36] Sabat & Kosiński [30-31]</p>

29 VI, Monday	<p>9:00-10:30 Session VI (Dr hab. Anna Dudak, Prof. Romuald Brazis) Bera [6] Bonar & Buła [6] Bonar & Radzikowska [7] Buła & Radzikowska [8] Jeżewska-Krasnodębska [15-16] Lewandowska-Kidoń et al. [22] Skalbani et al. [33-34]</p> <p><i>Coffee break 10:30-10:45</i></p> <p>10:45-12:15 Session VII (Dr hab. Danuta Wosik-Kawala, Dr hab. Janusz Detka) Kavaliauskiene [18-19] Kušpit [22] Kostka-Szymańska [21] Łączek [25] Silko [32-33] Stawecka [34] Wierzejska [38-39]</p> <p><i>Lunch break 12:15-14:00</i></p>	<p>14:00-15:30 Session VIII (Prof. Ryszard Bera, dr Alicja Gałczyńska) Wosik-Kawala [39] Chrząstek [9-10] Marczevska [26] Detka [10-11] Bartnik (1) [5] Lis (2) [24-25] Siayor [32]</p> <p><i>Coffee break 15:30-16:00</i></p> <p>16:00-17:30 Session IX (Dr hab. Prof. UŁ Jolanta Bonar, Ks. Prof. Jan Śledzianowski) Kamilewicz-Rucińska [16-17] Gašior [14] Kanios [17-18] Klimkowska [19-20] Sarzyńska-Mazurek [32] Runiewicz-Jasińska [30] Nowak [27-28]</p>
	19:00 – **Kolacja towarzyska	

30 VI, Tuesday Sightseeing tour**	<p>The ways important for arts, sciences, and general culture: <i>Option A**</i> A special tour on the 80. anniversary of Marshall Józef Piłsudski's death : 9:00 Aušros Vartai (Ostra Brama)– Zalavas (Zulów, the place of birth) – Povevėre (Powiewiórka, the place of baptising) –Rasų kapinės (Rossa, the grave of His Mother and heart) – Aušros Vartai back ~ 16:00</p> <p><i>Option B**</i> 10:00 Aušros Vartai (Ostra Brama) – Tabariškės (Taboryszki, Anna Krepsztul house-museum and gallery of paintings) - Turgeliai (Turgiele, the local school museum and relics of the capital of the Pawłowo Republic, XVIII c.) – Aušros Vartai back at ~ 15:00</p>
--------------------------------------	--

**separate registration is requested; contact e-mail: 19icsq@usp.v.lt tel. +370 6 8561608

The organisers reserve the right for introducing small changes in the schedule on requests of the Authors, Chairpersons, and Programme Committee Members.

Abstracts on the pages 5-41 are ordered alphabetically after the first author's name.

Ph. D. Stanisław J. **ADAMCZYK**

Wydział Kultury Fizycznej i Turystyki, Katedra Turystyki i Rekreacji, Wszechnica Świętokrzyska,
ul. E. Orzeszkowej 15, 25-435 Kielce (Poland), e-mail: stanleyadamczyk428@gmail.com

THE CONCILIATION CROSSES AND SHRINES AS THE MEDIVAL RELICS OF LAW IN POLAND

To give my readers an overview of my findings, I created an abstract that presented a brief summary of my work. The stone atonement crosses and the stone shrines as the relics of medieval law begin to appear in Western Europe mainly in Germany from 1300. It was common practice, following a serious crime, for a stone atonement cross to be erected by the perpetrator at the scene of the crime or other location specified by the victim's family. If anyone made a crime of killing had to reach an atonement agreement (conciliation agreement) with the family of the victim. An atonement contract would then be concluded between the two parties under private law. Most atonement crosses are associated with manslaughter or murder. Often, these stone crosses had pictures of weapons carved on them, which are taken to be the murder weapons. The historical and religious background is that, in Roman Catholic times, passersby were to be encouraged to say prayers of intercession for those who had died without the opportunity for last rites. Important, however, was the introduction of the blood court jurisdiction, the so-called Carolina, by Charles V in 1532. This saw private law atonement contracts being replaced by state jurisdiction. Again, this can be well seen in the sudden absence of atonement contracts in the records of the Early Modern Period.

Key words: Medieval Relics of Law, crime of killing, conciliation agreements, conciliation Crosses and Shrines.
UDC indices: 343.6

KRZYŻE I KAPLICZKI POJEDNANIA - POMNIKI ŚREDNIOWIECZNEGO PRAWA W POLSCE

W krajobrazie kulturowym Polski spotyka się jeszcze dzisiaj kamienne krzyże i kapliczki pojednania, które są reliktem średniowiecznego prawa pokutnego, wywodzącego się z tzw. umów kompozycyjnych, na podstawie których zabójca był zobowiązany w ramach pojednania z rodziną zabitego i pokuty wykonać własnoręcznie krzyż lub kapliczkę i ustawić w miejscu dokonanej zbrodni. Krzyże pojednania (taka terminologia obowiązuje w nazwach tych krzyży w Republice Czeskiej i w Niemczech), zwane także w Polsce błędnie krzyżami pokutnymi, to monolityczne, proste i surowe rzeźby w kształcie krzyża wykonane z kamienia. Często spotyka się na nich ryty, które przedstawiają narzędzia zbrodni lub zawód ofiary (zmarłego). Kamienne krzyże i kapliczki pojednania stawiano w Europie od XIII do połowy XVI w. Praktykę tą zakończyło wydanie przez cesarza Karola V w 1532 r. *Constitutio Criminalis Carolina* (Kodyfikacji prawa karnego materialnego i procesowego). W Polsce praktyki tej zakazano dopiero ustawą z 1726 r. zakazującą rodzinie zabitego (pod rygorem odpowiedzialności karnej i nieważności umowy) nawiązywania układów z zabójcą w celu zwolnienia go od odpowiedzialności karnej w zamian za opłatę. W ostatnich latach zagadnienie zabytków prawa a zwłaszcza krzyży i kapliczek pojednania wzbudziło w Europie zainteresowanie i problematyka ta doczekała się już znacznej liczby opracowań, zarówno popularnych jak i naukowych. Powstało także w Polsce kilka instytucji zajmujących się tymi zabytkami, których celem jest m.in. inwentaryzacja, opis historyczny i ochrona. Instytucjami tymi w Polsce są: Stowarzyszenie Ochrony i Badań Zabytków Prawa, Bractwo Krzyżowe w Świdnicy i inne.

dr Monika **BARTNIK** (1)

Katedra Prawa Sądowego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, ul. Aleje Racławickie 14,
20-950 Lublin (Poland), e-mail: monique@kul.lublin.pl

TOMASZ ZAMOYSKI: PRAISE IMAGE AND IMMORTAL FAME

Tomasz Zamoyski (1594-1638) was born in Zamość, Szymon Szymonowicz pupil, diplomat during the war with Sweden (in 1627). Chancellor of the Crown, Marshall of the Main Crown Court in 1622. Kyiv province governor and Podolski. In the years 1614 and 1622 Member of the Central Court in Lublin. In his honor it was named the newly created city Tomaszów Lubelski.

Key words: chancellor, province governor, diplomat, Jan Zamoyski

dr Monika **BARTNIK** (2)

*Katedra Prawa Sądowego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, ul. Aleje Racławickie 14,
20-950 Lublin (Poland), e-mail: monique@kul.lublin.pl*

WELFARE OF THE CHILD AS NEGATIVE PREMISE OF DIVORCE

In recent years in Poland significantly increased the number of divorces. The reason for this should be sought in social, economic and political changes which had a significant impact on the average family life. One of the basic functions of each family is concern for the welfare of children; it is concerned to provide them with a sense of safety. However, in some cases, despite the existence of the said premises, marriage will not be able to be dissolved by divorce, if as a result it had to suffer the good of the common children of the spouses. Introducing such a regulation of the legal order of Polish legislator pursues the principle of supremacy interests of child at the expense of the interests of spouses. The article will be put to the analysis the premise of welfare of the child in the context of other premises (both positive and negative) divorces.

Key words: child welfare, divorce, family, grounds for divorce. UDC numbers: 3; 34; 347.6

Prof. dr hab. Ryszard **BERA**

*Department of Adult Education, Institute of Education, Faculty of Pedagogy and Psychology,
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Pl. M. Skłodowska-Curie 5, 20-031 Lublin (Poland),
e-mail: ryszardbera@o2.pl*

SOCIAL COMPETENCIES OF STUDENTS OF TECHNICAL AND SOCIAL STUDIES

Dynamic changes on the contemporary job market mean that higher education institutions graduates need to meet high requirements. Employers highly appreciate not only the so-called hard competencies, namely professional skills required in a given profession, but also social competencies necessary for effective teamwork. The studies conducted so far have revealed that higher education institutions graduates lack social competencies, therefore there exists a need to examine the level of competencies among graduates of technical and social faculties. This analysis will offer not only cognitive quality, but also practical guidelines for the university education organizers. The research has been conducted among graduates of different faculties at Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. The research made use of the Social Competence Questionnaire prepared by A. Matczak. The questionnaire allowed the author of the study to establish three areas of university students' competences: situations of social exposure, situations requiring assertiveness, and situations of close interpersonal contact. The findings of the research have revealed low and very low competencies of graduates, including both general competencies and competencies in respective scales. There are no significant differences in the assessment of these competencies among the graduates of technical and social studies.

Key words: social competence, students, job market. UDC numbers: 3.37, 37.06, 378

Dr hab. prof. UŁ Jolanta **BONAR**, dr Anna **BUŁA**

*Wydział Nauk o Wychowaniu, Uniwersytet Łódzki, ul. Pomorska 46/48, 91-408 Łódź (Poland),
e-mail: jolabonar00@poczta.onet.pl; annabula@onet.eu*

REFLECTIVE PRACTICE IN THE PROCESS OF BECOMING A TEACHER. TO GET - TO KNOW - TO UNDERSTAND - TO EXPERIENCE PROJECT

The text attempts to analyse the process of becoming a teacher. We are purposely walking away from the notion of teachers education, which is still associated with formal academic education. Instead we talk about becoming a teacher, which has its beginning in the academic years, but is continued throughout the entire professional life. In our opinion, in this entire period the relations between elements of theory and the pedagogic practice constituting the base for reflective practice are crucial. Meetings of teachers, researchers and students creating the space of the mutual education can be their source. We will explain it on the example of the project: To get to know - To Understand - To Experience carried out at the University of Lodz.

Key words: early education, teaching practice

Dr hab. prof. UŁ Jolanta **BONAR**, dr Dorota RADZIKOWSKA
Wydział Nauk o Wychowaniu, Uniwersytet Łódzki, ul. Pomorska 46/48, 91-408 Łódź (Poland),
e-mail: jolabonar00@poczta.onet.pl; dorr@op.pl

DEVELOPING STUDENTS' PEDAGOGICAL REFLECTION BASED ON TO GET TO KNOW - TO UNDERSTAND - TO EXPERIENCE PROJECT

The text presents different forms of students' teaching documentation created by University of Lodz pedagogical studies students preparing to become kindergarten and early education teachers within To get to Know - to Understand - to Experience project, which encourage reflections on their own actions. One of the assumptions of the project was following the constructivist theory of teaching as a basis for organizing practical education of teachers to be. The authors of the project assumed that building knowledge must be connected with unassisted giving sense and meaning to elements. Looking at the new approach to educational process as learning through experience, experimenting and negotiating meanings needed introducing innovative forms of documenting teaching practice, showing the construction and reconstruction of students' own pedagogical experience and knowledge. Students' diaries were of special importance in building students' awareness of practical actions taken by them. The authors of the text will concentrate on the diaries as such.

Key words: early education, teaching practice

Prof. dr hab. Romuald **BRAZIS**
VŠĮ UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, Aguonų g. 22, 03212 Vilnius (Lithuania)

25TH ANNIVERSARY OF THE CONFERENCE ON THE SCIENCE AND QUALITY OF LIFE IN THE CONTEXT OF REBIRTH OF THE INDEPENDENT LITHUANIA

By the resolution of representatives of the nation, on the 11 of March 1990 the Republic of Lithuania leaved the USSR and proclaimed Independence. Among the signatories of the Act of Independence was the representative of the Association of Polish Scientists of Lithuania. The Association arose somewhat earlier - on the 14 of April 1989 - surveying the terrain of realisation of its scientific and educational objectives. These were identical with those of the Society of Friends of Sciences, whose noble activity was prohibited after the Red Army invasion in Vilnius on the 17 of September 1939. On the 17 of September 1990, when the first Conference of the Science and Quality of Life took place, the former Red Army tanks still patrolled the squares of Vilnius. The expression of the attitude of the Independent Lithuania to the Polish scientific initiative at that time was the fact that the Government of Lithuania supported the Conference financially. The vice-ministers of science and education of Poland and Lithuania attended the Conference, as well as many scholars from both the countries, and from Russia, Belarus, and Ukraine. The most significant conclusion of the Conference was the statement, that the Polish higher education institution is indispensable in Vilnius, moreover, the rector and vice-rector of the university were elected by this international forum by acclamation. As one could expect, the further way toward the university creation was painful. But in those days the social reaction to this event was enthusiastic. A month later the news on the Conference was accepted and blessed by the Pope, St. John Paul II, during the audience in Vatican. The Conference ideas echoed with acceptance and support by the Friends of Sciences in Europe and in North- and South America, Australia and Asia. The integrating banner of the Science and Quality of Life still attracts intellectuals working in various branches of sciences and arts, politics, and religious confessions.

Key words: history of Lithuania, science integration, quality of life

25-LECIE KONFERENCJI „NAUKA A JAKOŚĆ ŻYCIA” W KONTEKŚCIE ODRODZENIA LITWY NIEPODLEGŁEJ

Uchwałą deputowanych (posłów narodu) 11 marca 1990 roku Republika Litewska wybrała Niepodległość: wystąpiła ze składu ZSRR. Wśród sygnatariuszy aktu odrodzenia niepodległości był i przedstawiciel z ramienia Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy. Stowarzyszenie powstało niecały rok wcześniej - 14 kwietnia 1989 roku - i badało obszar realizacji swych celów oświatowych i naukowych. A te były niemal identyczne z celami Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, którego szla-

chetna działalność była zabroniona po wtargnięciu Armii Czerwonej 17 września 1939 roku. Gdy 17 września 1990 roku odbywała się pierwsza Konferencja „Nauka a jakość życia”, na placach Wilna jeszcze patrolowały czołgi bylej Armii Czerwonej. Wyrazem stosunku stawiającej pierwsze kroki Litwy Niepodległej do polskiej inicjatywy naukowej niech będzie fakt, że Rząd RL przyznał podówczas dla Konferencji wsparcie finansowe. Na Konferencję przybyli wiceministrowie oświaty i nauki Litwy i Polski, jak również liczni naukowcy obu krajów oraz uczeni z Rosji, Białorusi, Ukrainy. Najbardziej znamienne uchwałą Konferencji było stwierdzenie potrzeby powołania w Wilnie polskiej wyższej uczelni o charakterze uniwersalnym, a nawet wybrano przez aklamację w tym międzynarodowym gronie rektora i prorektora uczelni. Jak i można było się spodziewać, dalsza droga w kierunku tworzenia uczelni okazała się ciernista. Ale w tamte dni reakcja społeczna na to wydarzenie naukowe była entuzjastyczna. Miesiąc później wiadomość o Konferencji życzliwie przyjął i pobłogosławił Papież, Św. Jan Paweł II, podczas audiencji w Watykanie. Idee konferencji odbiły się echem poparcia i wsparcia ze strony Przyjaciół Nauk z Europy, Ameryki Północnej i Południowej, Australii i Azji. Integrujące hasło „Nauka a jakość życia” nadal przyciąga inteligencję czynną w różnych dziedzinach nauki i sztuki, polityki i wyznań religijnych.

Dr Anna **BUŁA**, Dr Dorota **RADZIKOWSKA**
Wydział Nauk o Wychowaniu, Uniwersytet Łódzki, ul. Pomorska 46/48, 91-408 Łódź (Poland),
e-mail: annabula@onet.eu

Assumptions and organization of practical preparation for early childhood teaching profession within the project to Get to Know - to Understand - to Experience at the University of Lodz. The elaboration is a presentation of theoretical assumptions and organization of internships for pedagogy students at the University of Lodz preparing to become teachers in kindergarten and early grades of primary school within an EU-funded project to Get to Know - to Understand - to Experience, carried out in years 2010-2014. Current approach to this responsible profession, and to the process of preparing for it, is changing towards convictions about a permanent character of becoming a teacher. Modern teacher of a small child should be equipped with skills and attitudes necessary to rebecome himself each day. His special feature is a reflective attitude towards his own experience, resulting in constantly improving repertoire of desirable professional skills.

Keywords: early childhood education, practical training

mgr Adam **CHAJEWSKI**
Federacja Organizacji Kresowych, ul. Niemodlińska 63 b, 04-635 Warszawa (Polska),
e-mail: achaj@chem.uw.edu.pl

THE ATTITUDE OF POLES LIVING IN LITHUANIA TO THE INDEPENDENCE OF LITHUANIA

Twenty-five years ago Polish-Lithuanian relations got off to a new start, not only in the sense of relations between the two states, Poland and Lithuania, but also in the social dimension - relations between Lithuanians and Poles living in Lithuania. To a significant measure, these relations were shaped by the attitude of Poles to the Lithuanian striving for independence. In the Polish social consciousness, this issue was reduced to one statement: Poles living in Lithuania did not support the independence of Lithuania. Those who use this statement refer to the fact that when the restitution of the independent Lithuanian state was voted on March 11, 1990, six Polish deputies abstained. The entire body of relations between Poles and Lithuanians in Lithuania is thus perceived from the angle of this voting. In the Lithuanian consciousness, this issue looks different. The fact that the Polish deputies abstained is interpreted more as a sign of confusion than opposition to independence (they did not vote against). The concept of a Polish autonomy in the Vilnius region, on the other hand, is perceived as being contrary to the independence of Lithuania. The opinions cited above are an extreme simplification of the matter discussed here. An analysis of events in the period from 1988 through 1991, presented in this paper, indicates that:

- Poles in Lithuania were in favour of the independence of Lithuania;
- their support for the independence of Lithuania was not a one-off act but a dynamic, complicated

process, at times inconsistent and extending over time;
- this process was not isolated from the social and political reality of Lithuania. Its course was greatly influenced by a conflict over guarantees of national rights for Poles;
- the autonomy program was not directed against Lithuanian strivings for independence (autonomy within the Lithuanian state). It was to be a guarantee that the rights of Poles would be respected.

POLACY NA LITWIE WOBEC NIEPODLEGŁOŚCI LITWY

Dwadzieścia pięć lat temu na nowo kształtowały się stosunki polsko-litewskie. Nie tylko w wymiarze państwowym – między Polską a Litwą. Także społecznym – między Litwinami a Polakami na Litwie. Istotnym elementem, wpływającym na kształt tych relacji, był stosunek Polaków do litewskich dążeń niepodległościowych. W polskiej świadomości społecznej kwestię tę zredukowano do hasła: Polacy na Litwie nie poparli niepodległości Litwy. Posługujący się tymi sformułowaniami mają na myśli wstrzymanie się od głosu sześciorga polskich posłów podczas głosowania dotyczącego restytucji niepodległego państwa litewskiego 11 marca 1990 r. Przy czym całokształt stosunków między Polakami a Litwinami na Litwie widzą przez pryzmat tego głosowania. W litewskiej świadomości kwestia ta wygląda zgoła inaczej. Akt wstrzymania się od głosu polskich posłów jest interpretowany, raczej jako wyraz zagubienia, niż sprzeciwu wobec niepodległości (nie byli przeciw). Za wymierzoną w niepodległość Litwy, uważa się natomiast koncepcję polskiej autonomii na Wileńszczyźnie. Powyższe opinie skrajnie upraszczają omawianą tu kwestię. Analiza przebiegu wydarzeń z lat 1988-1991, przeprowadzona w referacie, wskazuje, że:

- Polacy na Litwie opowiedzieli się za niepodległością Litwy;
- Opowiedzenie się za niepodległością Litwy nie było aktem jednorazowym, lecz procesem – dynamicznym, skomplikowanym, nie zawsze konsekwentnym, i trwającym w czasie;
- Proces ten nie był wyizolowany z rzeczywistości społecznej i politycznej Litwy. Istotny wpływ na jego przebieg miał konflikt o gwarancje dla narodowych praw Polaków;
- Program autonomii nie był wymierzony w litewskie dążenie niepodległościowe (autonomia w składzie Litwy). Miał stanowić gwarancję, że prawa Polaków będą respektowane.

dr Tomasz **CHRZĄSTEK**

*Instytut Dziennikarstwa i Informatyki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 21 D,
25-406 Kielce (Poland), e-mail: tomch@ujk.edu.pl*

BIG DATA - THE OTHER FACE OF INFORMATION

The development of new technologies generated such great amount information produced in the world that it is almost impossible to use the classic tools and methods to analyse all the collected data. According to IBM - 2,5 trillion bytes of data are produced every day. The "Big Data" name was adopted for describing this unstructured data collection. As it turned out, thanks to a proper analysis, this collection is a valuable source of information for such business, culture, science, education and media. The vast majority of Big Data is created, more or less consciously, by social media users. To a large extent such data come from individual people running blogs, discussing on the forums, visiting portals, writing e-mails and formulating queries in popular search engines. Big data may be also seen as a set of professional publications and rich information resources, including data coming from the GPS transmitters, mobile phones, magnetic card readers, etc. The accurate transformation of original (raw) information into secondary data source has become a great challenge. This process was called "a data refinery". The emergence of this new information environment made many researchers think that a new phase of the information technology development has started, but at the same time some concerns have been raised about the use of information in the future.

Key words: media, new media, big data, a data refinery. UDC numbers: 070

BIG DATA - INNE OBLCICZE INFORMACJI

Rozwój nowych technologii sprawił, że ilość wytwarzanych na świecie informacji dawno już przekroczyła wartość możliwą do ogarnięcia klasycznymi narzędziami i metodami analizy danych. Według IBM co dzień wytwarzanych jest 2,5 trylionów bajtów danych. Na określenie tego nieustruktury-

zowanego zbioru danych przyjęto nazwę Big Data. Jak się okazało, dzięki właściwej analizie, zbiór ten stanowi cenne źródło informacji dla biznesu, kultury, nauki, edukacji oraz mediów. Przeważającą część Big Data tworzą, mniej lub bardziej świadomie, użytkownicy mediów społecznościowych. W znacznej mierze dane tego typu pochodzą od indywidualnych osób prowadzących blogi, dyskutujących na forach, odwiedzających portale, piszących maile oraz wpisujących zapytania w popularnych wyszukiwarkach. Big data to także profesjonalne publikacje i inne bogate zasoby informacyjne, w tym dane płynące z nadajników GPS, telefonów komórkowych, czytników kart magnetycznych, etc. Nie lada wyzwaniem stało się precyzyjne przetwarzanie tych informacji źródłowych na dane wtórne. Proces ten nazwano rafinacją danych. Pojawienie się tego nowego bardzo wartościowego środowiska informacyjnego wzbudziło nadzieje wielu badaczy na powstanie nowej fazy rozwoju technologii informacyjnych, ale jednocześnie pojawiły się obawy o to jak te informacje mogą zostać wykorzystane w przyszłości.

Professor Jan **DERĘGOWSKI**, D.Sc. F.R.S.E., F.R.P.S.
University of Aberdeen, King's College, Aberdeen, AB24 3FX (UK),
e-mail: j.b.deregowski@abdn.ac.uk

DRAWING; FROM PALAEOLITHIC TIMES ONWARDS

It is assumed that the basic perceptual processes are similar in all humans at all times and therefore that a useful insight can be gained by applying present day knowledge of these processes to all artefacts whatever their origin. Palaeolithic pictures on cave walls are the only significant records of that time of which it can be said with certainty that they were intended to communicate, though we do not know with whom and to what end. One can, however, ask why are they drawn the way they are. What perceptual vectors are likely to have influenced the artists who drew them? One can ask the same question about the pictures of other populations whose art thrived, free of external influences such as Australian Aborigines and African Bushmen. The present paper examines the notion that these pictures were made exploiting two directly perceptible lines which every object projects, the peripheral contour and typical contour, and the line derivative from these contours – the central line, which is detectable whenever two neighbouring contours are close together and about parallel. These three lines can be abstracted and translated onto a surface to create pictures. Picture making thus involves two stages, abstraction and translation. Abstraction: the potential artist has to see lines where other see, say, a bison. Translation: the potential artist has to translate these lines onto a surface, say, a rock face. Both these tasks, present day empirical evidence shows, present specific difficulties. The present paper deals with the only pertinent evidence available: pictures. It examines pictures from three distinct cultures, Palaeolithic, Australian Aborigine, and African Bushman, paying particular attention to the last of these.

Keywords: Psychology, Perception, Depiction, Culture

Dr. habil. Janusz **DETKA**
Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce (Poland), e-mail: januszdetka1@wp.pl

TO SAY OR TO WRITE? ORALITY AND LITERACY IN WIESŁAW MYŚLIWSKI'S NOVELS

The paper refers to the work of outstanding contemporary Polish writer Wiesław Myśliwski. The novelist repeatedly declared close ties with traditional folk culture, so it seems reasonable to ask how such an important basic ingredient of the traditional culture as orality works in his prose. I would like to consider six Myśliwski's novels as a testimony of orality presence. The main thesis of my work is the following: in Myśliwski's prose it's possible to observe a very dynamic process of intensifying, then domination, and finally a gradual weakening of the element of orality. Analyzing two early novels – "Naked Orchard" and "The Palace" – I assume that in these both "written narratives" Myśliwski uses quite a rich and various repertoire of the modernist novel convention. Orality reigns supreme in the novel "Stone upon Stone" and remains dominant in "The Horizon". Although the next novel – "A Treatise on Shelling Beans" – is a monologue spoken by the narrator, its orality is "incom-

plete" due to the written genealogical tradition ("A Treatise"). In "The Final Deal" a further offensive of "a letter" and literacy is seen, which results in regression of orality. I study the presence of oral element at various levels of the text: in narratives and in heroes' statements, in composition and its genealogical structure. Finally, I recognize the presence of oral elements (ie. a degree of saturation with orality) as one of the evaluation criteria of Myśliwski's novel.

Key words: Wiesław Myśliwski, Polish contemporary novel, orality in literature. UDC indices: 821.162.1

MÓWIĆ CZY PISAĆ? ORALNOŚĆ I PIŚMIENNOŚĆ W POWIEŚCIACH WIESŁAWA MYŚLIWSKIEGO
Referat dotyczy twórczości wybitnego współczesnego prozaika Wiesława Myśliwskiego. Pisarz wielokrotnie deklarował bliskie związki z kulturą chłopską, dlatego zasadne wydaje się pytanie: jak istotny, bazowy składnik tej kultury – oralność – funkcjonuje w jego prozie. Chcę spojrzeć na sześć opublikowanych powieści Myśliwskiego jako na świadectwa obecności elementu oralnego. Moja teza jest następująca: w prozie Myśliwskiego dokonywał się dynamiczny proces nasilania się, następnie dominacji, wreszcie stopniowego osłabiania żywiołu oralności. Widziane z takiej perspektywy dwie wczesne powieści – Nagi sad i Pałac – uznaję za narracje skryptyralne, korzystające z bogatego repertuaru konwencji powieści modernistycznej. Oralność panuje niepodzielnie w powieści Kamień na kamieniu i pozostaje dominantą w Widnokregu. Mimo że kolejna powieść – Traktat o łuskaniu fasoli – jest monologiem wypowiedzianym przez narratora, jej oralność jest „niepełna”, a to za sprawą skryptyralnej tradycji genealogicznej (traktat). W Ostatnim rozdaniu można zaobserwować dalszą ofensywę litery i pisma, skutkującą regresem oralności. Obecność elementu oralnego śledzę na różnych poziomach tekstu: w narracji i wypowiedziach bohaterów, w kompozycji utworu i jego strukturze genealogicznej. Chcę na koniec dodać, że uznaję obecność żywiołu oralnego (stopień nasycenia oralnością) za jedno z kryteriów wartościowania powieści Myśliwskiego.

Dr hab. Anna **DUDAK**

Faculty of Education Studies and Psychology, Maria Curie-Skłodowska University, ul. Narutowicza 12, 20-004 Lublin (Poland), e-mail: anna.dudak@poczta.umcs.lublin.pl

SELF-ESTEEM OF THE FATHERS SUIING FOR THE RIGHT OF CONTACT WITH THE CHILD

The article presents a selection of research on a variety of aspects of life success of the single fathers who took legal action to regulate legally their contacts with the child. The aim is to evaluate the self-esteem of this group of fathers. The research gathered 54 fathers in the age bracket 28-52. The research pool was homogenous in terms of education and place of living. The research used the SES Scale of Self-esteem by Rosenberg in its Polish adaptation by I. Dzwonkowska, K. Lachowicz-Tabaczek and M. Łaguna [2008]. It has been established that the researched fathers display high and very high level of self-esteem. These results allow the conclusion that the fathers' self-esteem is a significant resource that supports them in their action for the right of contact with the child.

Key words: self-esteem, fatherhood, single fathers, legal regulation of contact with the child

UDC indices: 304, 305-055.1

dr Arkadiusz **DURASIEWICZ**

Janusz Korczak Pedagogical University in Warsaw, Pandy 13 Street, 02-202 Warsaw (Poland), e-mail: a.durasiewicz@wspkorczak.eu

THE QUALITY OF LIFE OF POLISH FAMILIES IN THE 21ST AS A NEW CHALLENGE POLISH DEMOGRAPHIC POLICY

In the perspective of 2030 year the most important challenge is the reduction of disparities scale (in average life expectancy, quality of life and growth potential) occurring between different parts of Poland and the neutralization of the social effects of these differences, influencing the social inequalities between generations. As well important is to create conditions for a good-quality life for the younger generation (the second post-war baby boomers), which is itself divided into several generational groups, entering into adulthood recently and after 2020 taking over full leading role in the public scene of our country. From this generation depends on whether we can manage the demographic

challenges through its greater economic activity, but also its openness towards intergenerational exchange in a spirit of solidarity between generations which create pre-conditions for the so-called "silver economy" for the elderly parts of the population (longer work in lifespan, but also a better life in old age). It is also important to enable older part of society to build new and modern competitive advantages (neutralization of technological and civilization gap between people of different ages). Silver economy strategy which is focused on the needs of an aging population can be built in various ways: as one-side adjustment (forecasting of the needs and taking into account demographic changes), as a complex adaptation (preparing society for the longer lifespan duration - appropriate education policy, health, access to technology, high-productivity jobs and offer new solutions retirement) and in the form of active prevention (procreative and migration policy). In practice, it must be a combination of different forms of adaptation and actions interconnected with each other. Eventually, the article will present direction in which we can expect quality of living of Polish families will evolve taking into account contemporary demographic problems and an aging population. Article will also forecast in which direction Polish social family for the families will be oriented.

Key words: family, quality, demographics, social policy. UDC numbers: 314/316; 314; 33

JAKOŚĆ ŻYCIA POLSKICH RODZIN W XXI WIEKU JAKO NOWE WYZWANIE POLSKIEJ POLITYKI DEMOGRAFICZNEJ

W perspektywie 2030r. najważniejszym zadaniem jest pomniejszenie skali zróżnicowań (w średniej długości trwania życia, w jakości życia i potencjale wzrostu) występujących między poszczególnymi częściami terytorium kraju oraz neutralizacja społecznych skutków tych różnic, rzutujących na nierówności społeczne pomiędzy generacjami. Równie istotne jest stworzenie warunków do dobrego życia dla młodego pokolenia (drugiego wyżu demograficznego po wojnie), dzielącego się na kilka kręgów generacyjnych, wchodzącego w życie dorosłe od pewnego czasu, a po 2020 roku najpewniej przejmującego w pełni rolę przywódczą w życiu publicznym. Od tego pokolenia zależy, czy damy sobie radę z wyzwaniami demograficznymi, poprzez jego większą aktywność zawodową, ale i otwartość na wymianę międzygeneracyjną w duchu solidarności pokoleń, czyli warunkami dla „silver economy” (zwaną niekiedy w spolszczonej wersji „srebrną gospodarką”) dla starszej części populacji (dłuższa praca, ale i lepsze warunki życia na starość). Ważne jest również włączanie starszej części społeczeństwa w budowanie nowych i nowoczesnych przewag konkurencyjnych (neutralizacja luki technologiczno-cywilizacyjnej między ludźmi w różnym wieku). Strategię srebrnej gospodarki nastawioną na potrzeby starzejącej się populacji można budować w różnoraki sposób: jako dostosowanie jednostronne (projekcja potrzeb i branie pod uwagę zmian demograficznych), jako dostosowanie kompleksowe (przygotowanie społeczeństwa w ciągu całego życia do dłuższego jego trwania - odpowiednia polityka edukacyjna, zdrowotna, dostęp do technologii, wysokiej produktywności praca i oferta nowych rozwiązań emerytalnych) i w formie aktywnego działania prewencyjnego (polityka prokreacyjna i migracyjna). W praktyce oznaczać to musi łączenie różnych form dostosowań i działań ze sobą. W związku z powyższym prezentowany artykuł będzie przedstawiał, w jakim kierunku będzie się kształtowała jakość życia polskich rodzin wobec współczesnych problemów demograficznych i starzejącego się społeczeństwa oraz w jakim kierunku będzie zmierzała polska polityka społeczna na rzecz rodzin. *Słowa kluczowe: rodzina, jakość, demografia, polityka społeczna*

Jolanta FLAGA, Wioletta SZCZUREK, Katarzyna DYJEWSKA, dr Daniel SABAT
Chair and Department of Pathomorphology in Zabrze, Medical University of Silesia in Katowice (Poland), e-mail: d.sabat@wp.pl

STUDENTS FOR STUDENTS: THE RESTORATION OF THE ANATOMOPATHOLOGICAL MUSEUM WITHIN THE DEPARTMENT OF PATHOMORPHOLOGY IN ZABRZE

Introduction: There has been an anatomopathological museum within the Department of Pathomorphology in Zabrze until the end of the 70s of the twentieth century. It was closed due to localization difficulties. There were about 700 exhibits there, only a few of which survived until now. The museum could be a valuable teaching aid for students attending pathomorphology classes. A possibility of seeing pathologically-changed organs, investigating their shape and density, and evaluating their

structural alteration in their actual dimension gives the students an opportunity to better understand the topic of lecture and the pathogenesis of a given disease. Aim: The present study was aimed at reconstruction of anatomopathological museum within the Department of Pathomorphology in Zabrze as a didactic aid. Materials and methods: Pathologically-changed organs originated from surgeries, autopsies or were sent to department for examination. At first specimens were preserved in formalin and alcohol and then kept in glycerine. Bouin's fluid, that preserved specimens of foetuses, was replaced with a new one. Results: 239 specimens were prepared, including the following pathological samples from: digestive system - 70, genitourinary tract - 46, respiratory tract - 18, circulatory systems - 26 and other tissues and organs- 41. There are also 38 specimens of foetuses with different types of pathology. Furthermore an exhibition of gallstones, salivary glands, ureters and renal pelvis mouldings was prepared. All of the exhibits were described. Conclusions: 239 exhibits of the restored museum were collected, grouped and described so far. The exhibition will be open for students during the academic year 2015/16.

Key words: museum, pathomorphology, specimens. UDC numbers: 616

STUDENCI DLA STUDENTÓW: ODTWORZENIE MUZEUM ANATOMOPATOLOGICZNEGO KATEDRY I ZAKŁADU PATOMORFOLOGII W ZABRZU

Wstęp: Do końca lat 70. XX w. na terenie Katedry i Zakładu Patomorfologii w Zabrzu istniało muzeum anatomopatologiczne, zlikwidowane ze względów lokalowych. Muzeum liczyło około 700 eksponatów, nieliczne przetrwały do naszych czasów. Możliwość zobaczenia zmienionych patologicznie narządów w wymiarach rzeczywistych, zbadania ich kształtu, spistości, ocena charakteru zmiany pozwala na pełniejsze zrozumienie treści zawartych w podręcznikach oraz zwiększa wartość dydaktyczną prowadzonych zajęć przez lepsze poznanie i zrozumienie patogenezę chorób. Cel pracy: Celem pracy jest odtworzenie w Katedrze i Zakładzie Patomorfologii w Zabrzu muzeum anatomopatologicznego, z przeznaczeniem głównie do zajęć dydaktycznych. Materiały i metoda: Materiał stanowiły zmienione chorobowo narządy pobrane podczas zabiegów operacyjnych i badań autopsyjnych, przysłane do rutynowych badań histopatologicznych. Preparaty utrwalano w formalinie i w alkoholu. Ostatecznym etapem jest przechowywanie w glicerynie. Wymieniono również środek konserwujący (płyn Bouina) w preparatach płodów. Ponadto częścią muzeum jest dokumentacja fotograficzna zmian patologicznych, kolekcja starych preparatów histologicznych i histopatologicznych oraz archiwum preparatów studenckich. Wyniki: Podczas pracy przygotowano 239 preparatów makroskopowych. Wśród przygotowanych zmian narządowych są m.in. preparaty z: układu krążenia - 26, układu pokarmowego - 70, układu oddechowego - 18, układu moczowo-płciowego - 46, inne tkanki i narządy - 41. Zgromadzono 38 preparatów płodów z różnymi zmianami patologicznymi. Ponadto wykonano ekspozycję zawierającą kamienie: pęcherzyka żółciowego, ślinianek, moczowodów oraz odlewy miedniczek nerkowych. Wszystkie preparaty opisano. Wnioski: Podczas prac przy tworzeniu muzeum zebrano, pogrupowano i opisano 239 preparatów. W roku akademickim 2015/2016 zbiory zostaną udostępnione studentom.

Słowa kluczowe: muzeum, patomorfologia, preparaty. Klasyfikacja UDC: 616

PhD Renata **FRANCZAK**

*Faculty of Pedagogy and Psychology, Institute of Pedagogy, Maria Curie-Skłodowska University,
ul. Narutowicza 12, 20-004 Lublin (Poland)*

PSYCHOTHERAPY AS THE FORM OF SUPPORT FOR STUDENTS IN ACADEMIC SOCIETY

In the last few years the number of students with psychological problems increased. Current studies prove that students struggle with more psychological problems than people in the same age that don't study. Mental health disorders appear to be very important problem in academic society. At the moment any worked out standards for these kinds of problems don't exist yet. Main purpose of this article is to represent psychotherapy as an effective form of treatment of mental and emotional disorders. Psychotherapy is depicted on a background of currently functioning forms of psychological support for students in academic environment.

Key words: psychotherapy, mental health disorders, academic society. UDC indices: 3.376, 364.6

dr Alicja **GAŁCZYŃSKA**

Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce (Poland), e-mail: ajg@poczta.onet.pl

LANGUAGE EXPONENTS OF DOMINANCE (ON THE EXAMPLE OF COMMUNICATION BETWEEN PARENT AND CHILD)

The primary relationship in society is the parent-child relationship. It is a relationship based on a hierarchy (father - mother - child) and dominance (parents - children), but also on the partnership. With a variety of (non-linguistic) causes adults can consider themselves extremely dominant, which usually results in detrimental phenomena (from the educational point of view), such as loss of confidence and child's refusal to cooperate in solving problems. If we assume that the role of the parent interacts with the roles a teacher, judge and mentor (usually non-violent roles), extremely dominant parent changes in the police officer, the owner and the slayer (stronger) [Wasilewski 2006: 287-288]. Taking this role, the adult communicates with the child by linguistic means characteristic for violent roles (eg. police officer or reviewer): blaming and accusing, assessments, scaring and threats, commands or warnings [Faber, Mazlish 2001: 66-69]. In this article I would like to point out linguistic exponents of domination in contact between adult and child. Speech acts, lexemes or grammatical structures that are indicative of a dominant position of an adult, or appear in the statement precisely because of the adult's superiority over the child. I will take into account the acts of prescriptive (expressed in the Polish language in different ways), threats, advice and some lexical and morphological items (particle - that, no, endearing "we" and talking about themselves and the child, in the third person singular).

Key words: prescriptive acts, domination, talking to children. UDC numbers: 37, 81

Dr Krzysztof **GAŚSIOR**

Jan Kochanowski University, Center of Prevention & Education, Kielce (Poland)

IMAGE OF THE CONTEMPORARY FAMILY TOUCHED WITH THE MULTIFACETED CRISIS

The contemporary family experiences many threats causing serious developmental problems. Diverse forms therapies of families have been developing very intensively for 30 years. However in the work with the family they evidently miss such influences that would be concentrated on family resources and protecting factors. An intensively developing research on resilience concept is a chance of the change. Every family, even the one endangered, has both resilience and different adversities, to difficult situations. The resilience of families is being build on: the systems of family beliefs, the organization of the family, her resources and the communication. The modern therapy cannot be based exclusively on reduction on threats. It must appeal to the family resilience and her resources.

OBRAZ WSPÓŁCZESNEJ RODZINY DOTKNIĘTEJ WIELOASPEKTOWYM KRYZYSEM

Współczesna rodzina doświadcza wielu zagrożeń prowadzących do poważnych problemów rozwojowych, a nawet rozpadu rodziny. W ostatnich 30 latach bardzo intensywnie rozwinęły się różnorodne formy terapii rodzin i małżeństw nastawione na ograniczanie patologii i dysfunkcji. Ewidentnie brakuje jednak takich oddziaływań, które koncentrowałyby się w pracy z rodziną na jej zasobach i czynnikach chroniących. Szansą na zmianę tej sytuacji jest intensywnie rozwijająca się koncepcja *resilience*. Każda rodzina, nawet ta zagrożona, ma swoją prężność i odporność na sytuacje trudne i różne przeciwności losu. Prężność rodziny budują: system przekonań rodzinnych, organizacja rodziny i jej zasoby oraz komunikacja w rodzinie. Nowoczesna profilaktyka nie może opierać się wyłącznie na redukcji zagrożeń. Musi ona odwoływać się do prężności rodzinnej i swoich zasobów.

Dr hab. Henryka **ILGIEWICZ**

Lithuanian Culture Research Institute, Saltoniškių g. 58, LT - 08105 Vilnius (Lithuania), e-mail: ilgiewicz@mail.ru

SCIENTIFIC SOCIETIES IN VILNIUS DURING THE FIRST WORLD WAR

The outbreak of I world War in summer 1914 has disturbed a normal activity of offices and public

scientific societies in Vilnius. During the first year of the war analysed here societies: Imperial Medical Society of Vilna, the Friends of Science Society and Nord-West Department of the Imperial Russian Geographical Society were forced to restrict a scientific activities and to concentrate to things which were more important because of the war. The Friends of Sciences Society of Vilna has gathered a big amount of books and museum collections, thus in was necessary to protect them from fires and plundering. Members of Imperial Medical Society have care of protection of collected books and archival documents, have organized medical care of inhabitants and shared experience in matters which may be useful during the War time. Members of Nord-West Department of the Imperial Russian Geographical Society, most being Russian teachers and officials were busy in preparation of evacuation. After evacuation of Russians in July 1915 the Nord-West Department of the Imperial Russian Geographical Society has ended their existence. Medical Society and Friends of Sciences Society have continued their activity for some time during German occupation. In 1916 German authorities have forbidden activity of Friends of Sciences Society, but its members secretly took part in meetings, have ordered books and museum exhibits. The Medical Society was forced to terminate its activity in the end of 1916 because of war time difficulties. After the war Friends of Sciences Society and Medical Society have renewed their activities and acted until the Second World War under the Polish government.

Key words: Vilna (Vilnius), First World War, the first German occupation, Imperial Medical Society of Vilna, Friends of Science Society, the Nord-West Department of the Imperial Russian Geographical Society.

WILEŃSKIE TOWARZYSTWA NAUKOWE W LATACH PIERWSZEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

Wybuch pierwszej wojny światowej latem 1914 r. zakłócił normalną pracę wileńskich instytucji i społecznych towarzystw naukowych. W pierwszym roku wojny omawiane w niniejszej pracy towarzystwa: Cesarskie Towarzystwo Lekarskie Wileńskie, Towarzystwo Przyjaciół Nauk oraz Północno-Zachodni Oddział Cesarskiego Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego musiały ograniczyć działalność naukową i zająć się sprawami podyktowanymi przez czas wojenny. Towarzystwo Przyjaciół Nauk, które do wojny zgromadziło pokaźne zbiory książek i przedmiotów muzealnych starało się teraz zabezpieczyć je na wypadek działań wojennych, pożarów i grabieży. Członkowie Towarzystwa Lekarskiego również troszczyli się o zabezpieczeniu nagromadzonych księgozbiorów i dokumentów archiwalnych, organizowali pomoc lekarską dla mieszkańców, dzielili się doświadczeniem w dziedzinach, mogących się przydać w czasie wojennym. Członkowie Północno-Zachodniego Oddziału Cesarskiego Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego, których większość stanowili rosyjscy urzędnicy i nauczyciele, byli zajęci przygotowaniem do ewakuacji. Po ewakuacji Rosjan z Wilna w lipcu 1915 r. Północno-Zachodni Oddział Cesarskiego Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego ostatecznie zakończył swą egzystencję. Towarzystwo Lekarskie i Towarzystwo Przyjaciół Nauk działały jeszcze jakiś czas po zajęciu Wilna przez Niemców. W 1916 r. władze niemieckie zakazały działalność Towarzystwa Przyjaciół Nauk, ale pozostali w Wilnie jego członkowie w tajemnicy od władz okupacyjnych zbirali się na posiedzenia, porządkowali książki i przedmioty muzealne. Towarzystwo Lekarskie musiało zawiesić działalność w końcu 1916 r. z powodu trudności czasu wojennego. Po zakończeniu wojny Towarzystwo Przyjaciół Nauk i Towarzystwo Lekarskie wznowiły działalność i kontynuowały ją do drugiej wojny światowej w warunkach odrodzonego państwa polskiego.
Słowa kluczowe: Wilno, pierwsza wojna światowa, pierwsza okupacja niemiecka, Cesarskie Towarzystwo Lekarskie Wileńskie, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie, Północno-Zachodni Oddział Cesarskiego Rosyjskiego Towarzystwa Geograficznego.

Dr Ewa JEŻEWSKA-KRASNODĘBSKA

Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Korczaka, Wydział Nauk Społecznych w Warszawie, ul. Urbanistów 3,
02-397 Warszawa (Poland), e-mail: e.krasnodebska@wspkorczak.eu

SPEECH DISORDERS AMONG CHILDREN AT THE ONSET OF THEIR SCHOOL CAREER (COMPARATIVE STUDY)

The article presents results of research on speech among children at the onset of their school career. It includes a comparison of the results from 2014 with results finished in 2005. In cohort of children we

can recognize successive increasing tendency to occur larger amount of speech disorders among children of early school age. The most popular speech disorder is consonant articulation. Comparison of results indicates that among children at the onset of their school career in 2014 aged 7-6 disorders occur 75 % those children, it consists 15% more speech disorders among first-year students in comparison with first research. Increasing amount of children with speech disorders at the onset of their school career is connected with dilution of school duty age but also with influence of civilization on development of speech those children in particular high technologies on development of child brain. It is connected with reduction of time on communication with parents and peers.

Key words: articulation disorders, physiological functions, swallowing, breathing, peripheral speech articulation disorder

ZABURZENIA MOWY U DZIECI WSTĘPUJĄCYCH DO SZKOŁY (STUDIUM PORÓWNAWCZE)

Artykuł przedstawia wyniki badań mowy dzieci rozpoczynających naukę szkolną. Stanowi próbę porównania wyników badań z roku 2014 z wynikami badań zakończonych w roku 2005. W badanych grupach widać sukcesywnie wzrastającą tendencję do występowania coraz większego odsetka zaburzeń mowy u dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Najczęściej występującym zaburzeniem mowy są nieprawidłowości w zakresie artykulacji spółgłosek. Porównanie wyników badań wskazuje, że u dzieci rozpoczynających naukę szkolną w roku 2014 w wieku 7 i 6 lat zaburzenia występują aż u 75% badanych, co stanowi o 15% więcej zaburzeń mowy u pierwszoklasistów, w porównaniu z pierwszymi badaniami. Zwiększenie odsetka dzieci z zaburzeniami mowy wiąże się nie tylko z obniżeniem wieku obowiązku szkolnego, ale też z wpływem cywilizacji i wysokich technologii oraz znacznym skróceniem czasu na komunikację z rodzicami i rówieśnikami.

Słowa kluczowe: artykulacja, funkcje fizjologiczne w obrębie aparatu artykulacyjnego, połykanie, oddychanie, wady budowy aparatu artykulacyjnego.

Dr Danuta **KAMILEWICZ-RUCIŃSKA**

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Oczapowskiego 2, 10-719 Olsztyn (Poland)

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF A MODERN WOMAN

Norms and social customs determine the way of live of every human being. Being a woman is not only one of the many features of the human but also the way o being a human. The rules determining the ideal place of woman by three „k” – Kirche, Küche, Kinder (church, kitchen , children), were presently, especially in postindustrial societies, limited and extended by values like tendency to an interesting life, emancipation, self-realization, individualism. The nature and evolution of the role and functions performed in the lives of women is determined by the clashes between professional and family roles, which affect the change in fundamental values: the denial of traditional and acceptance of contemporary ones. Modern women have some elementary roles assigned to them for centuries – raising children, running the house, sticking to the man and for him and roles outlined by the modern history - to be educated, working, autonomous and independent. The woman-mother, woman-wife, business-woman, woman-feminist – each of these roles combines many of the tasks marked by advantages and disadvantages to the women themselves, their lives, the closest persons and surrounding world. The roles and responsibilities of women vary depending on the culture, religion, community, family, which they grew up and live – for some, they will constitute advantages that are worth to imitate, reproduce and nurture, for others defects which prove degeneration, degradation or psychological pathology. This article does not boast or rebukes women for their behavior, performed roles and tasks. It is a statement of fact, which was constituted by the changes in the history of mankind: technological, industrial and socio-economic development and knowledge about life on Earth and the universe. In today's world, women capable of self-realization in particular role do it in the understood and accepted context, according to their own discretion and in recognized values. *Keywords: woman, social role, values*

WADY I ZALETY WSPÓŁCZESNEJ KOBIETY

Normy i zwyczaje społeczne wyznaczają sposób życia każdego człowieka. Być kobietą to nie tylko jedna z wielu cech danego człowieka, ale też sposób bycia człowiekiem. Zasady określające idealne

miejsce kobiety przez trzy „k” – Kirche, Küche, Kinder (kościół, kuchnia, dzieci), współcześnie, szczególnie w społeczeństwach postindustrialnych, zostały ograniczone i rozszerzone o takie wartości jak dążność do ciekawego życia, emancypacja, samorealizacja, indywidualizm. Istotę i ewolucję roli oraz pełnionych funkcji kobiety w życiu determinuje zderzenie ról zawodowych i rodzinnych, które wpływają na zmianę wyznawanych wartości: negowanie tradycyjnych i akceptacja współczesnych. Współczesne kobiety pełnią kilka podstawowych ról, tych przypisanych im od wieków – wychowanie dzieci, prowadzenie domu, trwanie przy mężczyźnie i dla niego, oraz role nakreślone historią nowożytną – bycie wykształconą, pracującą, samodzielną i niezależną. Kobieta-matka, kobieta-żona, kobieta-bisnesswoman, kobieta-feministka – każda z tych ról łączy w sobie wiele zadań nacechowanych wadami i zaletami wobec samych kobiet, ich życia, najbliższych i otaczającego świata. W zależności od kultury, religii, społeczności, rodziny, w których wychowały się i żyją kobiety, ich role i zadania różnią się – dla jednych będą stanowiły zalety, na które warto się wzorować, powielać i pielęgnować, dla innych wady świadczące o wynaturzeniu, degradacji lub patologii psychicznej. Niniejszy artykuł nie chwali ani karci kobiety za ich zachowania, pełnione role i wykonywane zadania. Jest stwierdzeniem rzeczywistości, na którą złożyły się zachodzące zmiany w historii ludzkości: rozwój techniczno-przemysłowy, społeczno-gospodarczy, wiedzy o życiu na Ziemi i wszechświecie. W dzisiejszym świecie, kobiety mające możliwość realizacji siebie w wybranej roli, czynią to w kontekście zrozumiałym, akceptowanym, potrzebnym wyłącznie według ich uznania i zgodnie z uznanymi wartościami.

Słowa kluczowe: kobieta, rola społeczna, wartości. UDC: 159.923; 33; 159.9; 39; 17; 64; 316

Dr Kamila **KAMIŃSKA-CHEŁMINIAK**

*Institute of Journalism, University of Warsaw, ul. Nowy Świat 69, 00-927 Warszawa (Poland),
e-mail: kamila.kaminska@id.w.edu.pl*

STEFAN KISIELEWSKI BREAK WITH THE "TYGODNIK POWSZECHNY"

Stefan Kisielewski worked for "Tygodnik Powszechny" for nearly 45 years. He was one of the most popular editors of the paper. His friendship with Jerzy Turowicz was not the easiest one, which resulted not only from their different visions of the role to be played by "Tygodnik Powszechny", but also due to Kisielewski's very specific character. He quitted the weekly in 1989, however, he did not delete his name from the publisher's imprint and, to the surprise of many people, he began to regularly give telephone interviews to another weekly paper – "Wprost". The article is an attempt to answer the question about the reasons for Kisielewski leaving "Tygodnik Powszechny".

Key words: Stefan Kisielewski, "Tygodnik Powszechny", Jerzy Turowicz, polish press after 1945, The Round Table

Dr hab. Anna **KANIOS**, associate professor

*Maria Curie-Skłodowska University, Faculty of Pedagogy and Psychology, Department of Andragogy,
ul. Narutowicza 12, 20-013 Lublin (Poland), e-mail: a.kanios@wp.pl*

THE SOCIAL AND PERSONALITY-RELATED DETERMINANTS OF ATTITUDES OF SOCIAL ASSISTANCE WORKERS TOWARDS OLDER PERSONS: A RESEARCH ANALYSIS

The functioning of older people is largely determined by their own attitude to old age and the ageing process but, to a considerable extent, it also depends on the attitude of others towards senior citizens. Negative stereotypes about old age are still quite common in the Polish society and they lead to the marginalisation and social exclusion of older people. This study analyses the social and personality-related determinants of attitudes of social assistance workers towards older persons and their families. Among other determinants, the system of values held by professional helpers and their social competence level were analysed. Rembowski's (1984) Polish adaptation of Kogan's Attitude towards Old People scale was used to assess the attitudes of social workers towards older persons. Form E, the so-called Value Scale, of the Rokeach Value Survey (VS) (Polish adaptation) was used to diagnose the system of values of social workers. The Social Competence Questionnaire by Matczak was also used in the study.

Keywords: older person, old age, attitudes, system of values, social competence, social services worker

SPOŁECZNO-OSOBOWOŚCIOWE UWARUNKOWANIA POSTAW PRACOWNIKÓW SŁUŻB POMOCOWYCH WOBEC OSÓB STARSZYCH – ANALIZA BADAWCZA

Funkcjonowanie człowieka starego w znacznej mierze wyznaczone jest przez jego własne nastawienie do starości i procesu starzenia się, ale również w znacznej mierze zależy od nastawienia innych osób wobec seniorów. W społeczeństwie polskim wciąż funkcjonuje wiele negatywnych stereotypów starości, które przyczyniają się do marginalizacji i wykluczenia społecznego seniorów. Artykuł poświęcony jest analizie społeczno-osobowościowych uwarunkowań postaw pracowników służb pomocowych wobec osób starszych i ich rodzin. Wśród uwarunkowań analizowano system wartości profesjonalnych pomagaczy oraz ich poziom kompetencji społecznych. Do oceny postaw pracowników socjalnych wobec osób starszych użyto Kwestionariusza Postaw wobec Ludzi Starszych P-LS N. Kogana, w polskiej adaptacji J. Rembowski (1984). Do zdiagnozowania systemu wartości pracowników socjalnych wykorzystano Test Value Survey (VS) M. Rokeacha (polska adaptacja) w wersji E, tzw. Skala Wartości. W badaniach użyto także Kwestionariusza Kompetencji Społecznych A. Matczak. *Słowa kluczowe: osoba starsza, starość, postawy, system wartości, kompetencje społeczne, pracownik służb społecznych. UDC indices: 3/316.35*

Andrzej KANSY, Ph.D.

Paweł Włodkowiec University College in Płock (Poland), e-mail: aktnp@interia.pl

"THE YEARBOOK OF THE PŁOCK LEARNED SOCIETY (TNP)" GOALS AND ASSUMPTIONS

This paper includes aims and assumptions underlying "The Yearbook of the Płock Learned Society", a scientific magazine whose first issue was released in 1929. "Yearbook of TNP" plays a significant role in the scientific circle of Płock. Besides archiving and popularizing scientific contents it allows researchers from Płock as well as scientists from Poland and from abroad to publish their papers. This results in establishing scientific relations between local researchers and scientists from other centers.

Key words: mass media, history of press, "Yearbook of the Płock Learned Society"

Assoc. Prof. Dr. Galina KAVALIAUSKIENĖ

VšĮ Universitas Studiorum Polona Vilnensis, Agonų g. 22, LT-03212 Vilnius (Lithuania),
e-mail: kavaliauskiene@yahoo.com

RESEARCH INTO USE OF NATIVE LANGUAGE IN ENGLISH CLASSES

Learning / teaching languages is vital in higher education. There are two main approaches to language teaching, the monolingual and the bilingual. The proponents of the monolingual approach believe that the native language should be discouraged in English classes, while the supporters of the bilingual approach insist on using the mother tongue because it helps to master the target language. The article aims at examining students' attitudes to using the mother tongue in learning English and analyzing their self-evaluations of translating from the L1 into L2 and vice versa. Current research covers data collected since 2012. The respondents are the students of five specializations: Psychology (PS), Social Work (SW), Socio-Cultural Education (SCE), Internet Management and Communication (IMC), and Law and Customs Activities (LCA). Students studied English for Specific Purposes at tertiary level. The findings demonstrate that all learners need a support of the native language in English classes, but the amount of translation depends on students' proficiency and specialization. Statistical computations of responses by a means of SPSS procedure demonstrated that the findings are reliable and valid. The values of Spearman correlation coefficients reveal linear relationships between the responses of different groups at probabilities of 95% or 99%, which means that the results can be applied beyond the rather limited number of respondents in this study.

Key words: native language, learning English for Specific Purposes, self-evaluation of translation skills, SPSS computations. UDC numbers: 411.111

GIMTOSIOS KALBOS NAUDOJIMAS MOKANTIS SPECIALYBĖS ANGLŲ KALBOS

Užsienio kalbų mokymas/mokymasis yra nepaprastai svarbus aukštojoje mokykloje. Pastaruoju me-

tu vyrauja du pagrindiniai požiūriai – vienkaltis ir dvikaltis. Vienkaltio požiūrio šalininkai yra įsitikinę, jog gimtoji kalba neturi būti vartojama užsienio kalbų pratybose, tuo tarpu, kai dvikaltio požiūrio šalininkai teigia, kad gimtoji kalba padeda studentams geriau įvaldyti svetimos kalbos vartoseną. Pagyvėjęs gimtosios kalbos taikymo susidomėjimas mokant profesinės kalbos yra susijęs su poreikiu gerinti užsienio kalbų vartosenos tikslumą, laisvumą bei lankstumą. Šis straipsnis skirtas ištirti studentų požiūrius į gimtosios kalbos naudingumą besimokant anglų profesinės kalbos bei analizuoti jų gebėjimus versti specialybės tekstus iš anglų kalbos ir į anglų kalbą. Aktualios literatūros apžvalga nagrinėjama tematika apima šaltinius nuo 2000 metų. Tyrimuose dalyvavo 5 skirtingų specializacijų studentai. Apklausų rezultatai parodė, kad visi respondentai pritaria gimtosios kalbos naudojimui anglų kalbos pratybose. Atsakymai buvo statistiškai apdoroti naudojant SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programinę įrangą. Atlikti Cronbach's Alpha koeficientų skaičiavimai parodė, kad gauti duomenys yra patikimi ir pripažinti galiojančiais (valid). Spearman-o koreliacijos koeficientai demonstruoja geras tiesiogines priklausomybes tarp skirtingų grupių atsakymų. Tai rodo, kad nepaisant sąlyginai mažų respondentų imčių, gauti rezultatai yra taikytini už šio tyrimo ribų. *Reikšminiai žodžiai: gimtosios kalbos vartoseną, anglų specialybės kalba, vertimo įgūdžių analizė, statistinis duomenų skaičiavimas.*

Maria Elżbieta **KEMPA**

Katedra Nauk Społecznych, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach (Poland)

ZOFIA (FROM HOME) DEMBOWSKA - ROMER (1885-1972) AN OUTSTANDING POLISH-LITHUANIAN PAINTER

Zofia Romer – a distinguished painter, associated with the artistic circles of Lithuania and Poland, was reminded in the 130th anniversary of her birth. She was a daughter of doctor Tadeusz Dembowski and brought up in the court of Cytowiany. She was the wife of Eugene Romer (married in 1911), and mother of five children. In 1941, she was deported with her husband to Russia. Zofia Romer studied painting in Vilnius, Cracow, Munich and Paris. The development of her artistic work took place in the 30's of the 20th century during her emigration (Kair, Washington, Montreal). She practiced different techniques of painting: oil, watercolour, crayon, pencil drawings. The themes of her graphics were: churches, houses, alleys, cul-de-sac in Vilnius. Romer's works are in private collections throughout the world, in the museum of Lithuania, Poland and Switzerland, as well as in Italy and Germany.

Key words: Zofia Dembowska-Romer, history of painting

ZOFIA Z DEMBOWSKICH ROMER (1885-1972) – WYBITNA MALARKA POLSKO-LITEWSKA

W 130 rocznicę urodzin przypomniano zasłużoną malarzkę Zofię Romer, która związana była ze środowiskiem artystycznym Litwy i Polski. Wychowana w dworze w Cytowianach, córka dr Tadeusza Dembowskiego, studiowała malarstwo w Wilnie, Krakowie, Monachium i Paryżu. Była żoną Eugeniusza Romera (ślub w 1911 r.), matką pięciorga dzieci. W 1941 roku została wywieziona z mężem do Rosji. Rozkwit jej twórczości artystycznej przypadł na lata 30-te XX wieku, na emigracji w Kairze, Waszyngtonie i Montrealu. Z. Romer uprawiała wszelkie techniki malarskie: olej, pastel, akwarelę, rysunki sępią i ołówkiem. Robiła akwaforty, akwatinty i inne grafiki. Tematem do grafik były kościoły, domy, drzewa i zaułki wileńskie. Prace Zofii Romer znajdują się w kolekcjach prywatnych na całym świecie oraz w muzeach Litwy, Polski i Szwajcarii, a także we Włoszech i Niemczech.

Dr hab. Katarzyna **KLIMKOWSKA**

Faculty of Education Studies and Psychology, Maria Curie-Skłodowska University, ul. Narutowicza 12, 20-004 Lublin (Poland), e-mail: katarzyna.klimkowska@poczta.umcs.lublin.pl

HOPE OF SUCCESS OF THE FATHERS SUING FOR THE RIGHT OF CONTACT WITH THE CHILD

The article presents a selection of research on a variety of aspects of life success of the single fathers who took legal action to regulate legally their contacts with the child. The aim is to evaluate the level of hope of success of this group of fathers. The research gathered 54 fathers in the age bracket 28-52.

The research pool was homogenous in terms of education and place of living. The research uses The Hope Scale by C. Snyder in its Polish adaptation by M. Łaguna, J. Trzebiński and M. Zięba [2005] (KNS). It has been established that the researched fathers display average and high level of hope of success. In the scale of will power, the fathers scored high and in the skills of solution pathways, they scored low. The research results show that the fathers' hope of success is their strong resource that supports their efforts to seek reconciliation with their wives to gain them contact their child.

Key words: hope of success, fathers, single fatherhood, legal regulation of contact with the child

UDC indices: 304, 305-055.1

Dr. Jan **KOLENDA**

UAB EKSPLA, Savanorių 237, LT-02300 Vilnius (Lithuania), e-mail: j.kolenda@ekspla.com

LASERS IN LITHUANIA

History of lasers in Lithuania, the development of laser industry and its infrastructure has been overviewed. The participation in European Union funded projects of Extreme Light Infrastructure (ELI) is discussed.

LASERY W LITWIE

Przedstawia się historię laserów na Litwie, rozwój sektora laserowego i jego infrastruktury. Rozważa się udział w projektach fundowanych przez Unię Europejską w ramach Infrastruktury Ekstremalnego Światła (ang. Extreme Light Infrastructure - ELI).

dr hab. Mariusz **KORCZYŃSKI**, prof. nadzw.

Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej, ul. Narutowicza 12, Lublin (Poland), e-mail: m-korcz@wp.pl

SOCIAL-CULTURAL CONDITIONS SHAPING THE ATTITUDES TOWARDS RELIGION OF POLES LIVING IN ENGLAND. A COMPARATIVE STUDY

The article presents a part of a larger research project concerning the social distance of Polish emigrants towards "Aliens" and "Others". The goal of the research was an attempt to define the role of social-cultural conditions in shaping the attitudes of Polish emigrants towards other religious groups (Catholic, Orthodox, Jewish, Islamic and Hinduist). A total of 219 people participated in the survey, including 106 Poles living and working in England and 113 Poles residing in the mother country. The research tool E. Bogardus's scale, which was adapted to suit the nature of the project. It was established that in terms of attitudes towards religion the socio-cultural conditions of the place of residence significantly distinguish Polish emigrants from Poles living in Poland. The latter are visibly less critical towards Catholics than Polish emigrants. Conversely, Poles living in England are far more tolerant towards Orthodox Christians, Jews, Moslems and Hindus.

Keywords: attitude, emigration, social distance, intercultural education. UDC indices: 37.01

UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-KULTUROWE POSTAW WOBEC RELIGII POLAKÓW PRZEBYWAJĄCYCH W ANGLII. BADANIA PORÓWNAWCZE

W artykule zaprezentowano wycinek badań realizowanych w ramach projektu badawczego dotyczącego „Dystansu społecznego emigrantów polskich wobec „Obcych” i „Innych”. Za cel badań przyjęto próbę określenia roli warunków społeczno-kulturowych w kształtowaniu postaw emigrantów polskich wobec wyznawców innych religii (katolicyzm, prawosławie, judaizm, islam oraz hinduizm). Ogółem badaniami objęto 219 osób w tym 106 Polaków przebywających na emigracji zarobkowej w Anglii oraz 113 Polaków w kraju. Narzędziem badawczym była odpowiednio dostosowana skala E. Bogardusa. Ustalono, że warunki społeczno-kulturowe miejsca pobytu badanych osób istotnie różnicują postaw wobec analizowanych religii emigrantów polskich i osób mieszkających w kraju. Polacy w kraju są wyraźnie mniej krytyczni, niż emigranci wobec katolików. Natomiast Polacy przebywający w Anglii są zdecydowanie bardziej tolerancyjni niż rodacy w kraju wobec wyznawców: prawosławia, judaizmu, islamu i hinduizmu.

Słowa kluczowe: postawy, emigracja, dystans społeczny, edukacja międzykulturowa.

Dr Małgorzata **KOSTKA-SZYMAŃSKA**

Wydział Pedagogiki i Psychologii, Instytut Psychologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie,
Plac Litewski 5, 20-080 Lublin (Polska), e-mail: malgorzata.kostka-szymanska@umcs.lublin.pl

THE MATURITY OF THINKING AND THE SUCCESS IN LEARNING TO READ IN CHILDREN

The aim of psychological research is the assessment of maturity of thinking in children (measured by the efficiency of operational thinking). The research was conducted on a group of sixty six-year old children (with developmental norm and with risk of dyslexia). The analysis focuses on the comparison of the maturity of thinking in the group of children who manifest difficulties in reading and those who can read without any problems. The lower level of thinking's logical structures coordination was obtained in the group of children with risk of dyslexia (such as low level of reasoning by analogy, adding and multiplying skills and features of pre-operational thinking). Children with risk of dyslexia do not manifest features which are important for reading ability. Their strategy and correctness of reading are on a worse level compared to children without the risk of dyslexia. The presented research confirm the differences in the way of operational thinking between children with the risk of dyslexia and in the developmental norm.

Key words: operational thinking, reading. UDC indices: 314/316.159.92

DOJRZAŁOŚĆ MYŚLENIA A POWODZENIE W NAUCE CZYTANIA U DZIECI

Celem prezentowanych badań z dziedziny psychologii jest ocena dojrzałości myślenia dzieci, której wskaźnikiem będzie sprawność myślenia operacyjnego. Badaniami objęto 60 dzieci w wieku 6 lat (norma rozwojowa, ryzyko dysleksji). Analiza wyników badań skupia się na porównaniu dzieci z trudnościami w czytaniu z dobrze czytającymi pod względem ich dojrzałości myślenia. U dzieci ryzyka dysleksji stwierdza się słabszy poziom koordynacji struktur myślenia logicznego: niski poziom rozumowania przez analogie, dodawania i mnożenia logicznego, cechy myślenia przedoperacyjnego. Dzieci te nie przejawiają cech myślenia istotnych dla czytania. Strategia i poprawność czytania są na gorszym poziomie w porównaniu z dziećmi bez ryzyka dysleksji. Prezentowane badania potwierdzają różnice w sposobie myślenia operacyjnego między dziećmi z grupy ryzyka dysleksji i normy rozwojowej.

Słowa kluczowe: myślenie operacyjne, czytanie

Dr Walentyna **KRUPOWIES**

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach (Poland), e-mail: vakru@onet.eu

IN THE POWER OF THE JOURNALISTIC DISCOURSES. THE REASON FOR RESEARCH ON THE IMAGE OF POLES FROM LITHUANIAN IN THE POLISH PRESS

In my article I focus on the analysis of journalistic discourse about the Poles in Lithuania. The analysis is being carried out on selected texts, which appeared on the pages of the national press. In considering they function as a synecdoche - part (selected texts) represents here the entirety (discourse). The analysis is expected to unveil and identify beliefs and philosophical and ideological assumptions, which precede discourse practiced in journalism on the Poles in Lithuania. This discourse gives the meanings to the described social facts and events taking place in Lithuania in accordance with symbolic imaginarius making up the texts and forming the image of Poles in Lithuania, according to its assumptions.

W MOCY DYSKURSÓW PUBLICYSTYCZNYCH. PRZYCZYNEK DO BADAŃ NAD WIZERUNKIEM POLAKÓW Z LITWY W PRASIE POLSKIEJ

W swoim artykule skupiam się na analizie dyskursu publicystycznego na temat Polaków na Litwie. Analizę przeprowadzam na wybranych tekstach, które ukazywały się na łamach prasy krajowej. W rozważaniach funkcjonują one jako synekdocha - część (wybrane teksty) reprezentuje tu całość (dyskursu). Przeprowadzona analiza ma odsłonić i wskazać przekonania oraz założenia światopoglądowe i ideologiczne, które poprzedzają dyskurs uprawiany w publicystyce na temat Polaków z Litwy. Dyskurs ten nadaje znaczenia opisywanym faktom społecznym i zdarzeniom rozgrywającym się na Litwie zgodnie z imaginarius symbolicznym tworzących dane teksty i kształtuje obraz Polaków na Litwie według jego założeń.

Małgorzata KUŚPIT, PhD

Faculty of Pedagogy and Psychology, Institute of Psychology, University of Maria Curie-Skłodowska in Lublin, Plac Litewski 5, 20-080 Lublin (Poland),

e-mail address: malgorzata.kuspit@poczta.umcs.lublin.pl

CONFORMISM AND NON-CONFORMISM VS STYLES OF COPING WITH STRESS BY PEDAGOGY STUDENTS

The focus of this article is to determine the relationship between conformism and non-conformism as personality dimensions and styles of coping with stress by pedagogy students. The conducted study may be important in determining the difference in the functioning of conformists and non-conformists in a situation of stress and coping with it. The examination of pedagogy students aged 21-25 years for whom the ability to cope with stress may be important in the realization of their personal and professional goals. The study used the following research tools: Questionnaire of Coping with Stressful Situations CISS and Creative Behaviour Questionnaire KANH.

Key words: conformism, non-conformism, style of coping with stress.

UDC indices: 37.06

Dr Teresa LEWANDOWSKA-KIDOŃ, dr hab. Barbara SKAŁBANIA

Janusz Korczak Pedagogical University in Warsaw, Pandy 13 Street, 02-202 Warsaw (Poland),

e-mail: teresa.lk@vp.pl

SENSE OF LONELINESS AMONG JUNIOR HIGH SCHOOL PUPILS

Loneliness in masses is becoming more and more common phenomenon in the XXI century. It mainly affects older people who lose touch with their families or occupational group. However, loneliness of the young is not widely discussed. Reasons of pupil's loneliness at school may be connected with their physical or social difference, low level of social skills, and rejection by teachers or peers. Pupils with special educational needs seem to be especially at risk of a sense of loneliness. Researches done by Z. Dolega show, that rejection by at least one classmate is enough to cause pupil's social loneliness. Rejection by a peer group is the hardest experience which may result in depression, adaptation difficulties in later life as well as contribute to risky behaviours. This article is a research report on loneliness among junior high pupils with behavioural disorders. Z. Dolega's Loneliness Scale has been used which assesses loneliness of a global character and a sense of loneliness manifested in social, emotional and existential aspects.

Key words: loneliness, youth, behavioural disorders.

UDC numbers: 159.9; 37

POCZUCIE SAMOTNOŚCI UCZNIÓW GIMNAZJUM

W XXI wieku coraz bardziej powszechne staje się zjawisko samotności w tłumie. Problem ten dotyka szczególnie osoby starsze, które tracą kontakt z rodziną, grupą zawodową. Mało natomiast mówi się o samotności młodzieży. Przyczyny samotności ucznia w szkole mogą być związane z jego fizyczną czy społeczną odmiennością, niskim poziomem umiejętności społecznych, odrzuceniem przez nauczycieli czy rówieśników. Wydaje się, że uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą być szczególnie narażeni na poczucie osamotnienia. Badania przeprowadzone przez Z. Dołęgę pokazały, że odrzucenie choćby ze strony jednego kolegi z klasy wystarcza do wzbudzenia poczucia samotności społecznej ucznia. Odrzucenie przez grupę rówieśniczą jest więc najdotkliwiej odczuwanym rodzajem samotności, co może skutkować stanami depresyjnymi, problemami adaptacyjnymi w późniejszym życiu, jak również przyczynić się do podejmowania zachowań ryzykownych. Prezentowany artykuł jest doniesieniem z badań dotyczących zjawiska osamotnienia wśród gimnazjalistów z zaburzeniami zachowania. Zastosowano w nich Skalę Badania Samotności Z. Dołęgi, ukierunkowaną na ocenę samotności o charakterze globalnym oraz poczucie osamotnienia przejawiające się w trzech aspektach - społecznym, emocjonalnym i egzystencjalnym.

Słowa kluczowe: samotność, młodzież, zaburzenia zachowania

Sc. Dr., Assoc. Prof. Svitlana LINDA
National University "Lviv Politechnik", 79013, Bandery Street, 12, Lviv (Ukraine),
e-mail: svitlanalinda@gmail.com

SHAPING OF IDENTITY: HISTORY OF THE INDEPENDENCE MAIDAN IN ARCHITECTURAL SYMBOLS

The Independence Maidan in Kiev - the capital of Ukraine - is the symbol of dignity and fighting for freedom today. But the history of it's architecture forming counts centuries and reflects the most important stages of complicated statehood achievement of Ukraine. This lecture follows history of shaping of Ukrainian identity as an independent state with examples of architectural spaces and symbols transformations: from post-war square reconstruction with Stalin's city-building traditions, changing architectural image after USSR break till today's changes. The way this square's architecture depicts political and social transformations of the society is demonstrated. In particular it legitimates the consequences of 1917 October events and glorifies the Victory of the Soviet Union in World War II. This has been demonstrated in architecture of monumental buildings, numerous Lenin monuments and various "friendship of nations" symbols. The way the Independence Maidan demonstrates hybrid (or compilation) identity of Ukraine at the end of XX - beginning of XXI centuries is shown. It appears in eclectic symbols completion which refers to both Ukrainian history (the Independence column, Cossacks monuments) and contemporary globalization processes. With the examples of modern search of new architectural symbols the complexity of recent Ukrainian symbols image representation is demonstrated. Ukraine and it's people try to achieve real independence and fight off decent and free life.

Key words: identity, architectural symbols, Ukraine, the Independence Maidan. UDC indices: 72.01

Д. арх., проф. Світлана ЛІНДА
Національний університет «Львівська політехніка», 79013, вул. Бандери, 12, Львів (Україна)

ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: ІСТОРІЯ МАЙДАНУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ У КИЄВІ В АРХІТЕКТУРНИХ СИМВОЛАХ

Майдан Незалежності у Києві – столиці України – сьогодні є символом гідності та боротьби за свободу. Проте історія формування його архітектури налічує століття та віддзеркалює найважливіші етапи складного становлення державності України. У доповіді на прикладі трансформацій архітектурних просторів та символів простежена історія формування ідентичності України як незалежної держави: від повоєнної реконструкції площі у традиціях сталінського містобудування, зміни архітектурного образу після розпаду СРСР до сьогоднішніх змін. Продемонстровано як архітектура площі відображає політичні та соціальні трансформації суспільства. Зокрема, легітимізує наслідки жовтневих подій 1917 р. та глорифікує Перемогу Радянського Союзу у Другій Світовій війни, що було продемонстровано в архітектурі монументальних будівель, чисельних пам'ятниках Леніну та різноманітних символах «дружби народів». Показано як архітектура майдану Незалежності демонструє гібридну (або компілятивну) ідентичність України кінця ХХ-початку ХХІ століть, що проявилось у еkleктичному поєднанні символів, що відсилають одночасно і до української історії (колона Незалежності, пам'ятники козацтву) і до сучасних глобалізаційних процесів. На прикладах сучасних пошуків нових архітектурних символів продемонстровано складність образної репрезентації України останнього року – України, народ якої намагається здобути реальну незалежність і вибороти гідне та вільне життя.

Ключові слова: ідентичність, архітектурні символи, Україна, Майдан Незалежності. УДК: 72.01

dr Wojciech LIS (1)
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin (Poland)

THE PROTECTION OF THE SECURITY OF THE STATE AND THE POLISH CULTURAL HERITAGE IN THE AGE OF GLOBALIZATION

Cultural heritage, covering all areas of culture, is the basis of existence and development of each na-

tion. Culture expresses the universal values for integrating the nation and decisive about his identity, which may include in particular: language, religion, customs, social norms and shared memory, etc. All of these values determinative of its uniqueness, the independence and distinctiveness from other nations. The values also determine the strength of the nation, its perception and at the end of his place among other nations. The protection of the security of the state and the national cultural heritage is a fundamental task of the state, which is obliged to protect it against the uncritical adoption of foreign designs and consequently domination by foreign influences, which leading to a weakening of internal cohesion, leading to disintegration and loss of independence. A nation without a state of their own can survive, while devoid of consciousness of identity will cease to exist. In this context, the specific risks associated with the process of globalization and accompanying him to the phenomenon of cultural uniformity, against which we can't escape. The aim of the article is to present the related risks, and an indication of the legal guarantees, obliging the state to protect the security of the state and the cultural heritage.

Keywords: tasks of the state, security protection, cultural heritage, national identity, globalization processes

UDC numbers: 340, 342, 323, 327

OCHRONA BEZPIECZEŃSTWA I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POLSKI W KONTEKŚCIE GLOBALIZACJI

Dziedzictwo kulturowe, obejmujące wytwory kultury materialnej i niematerialnej, stanowi fundament istnienia i rozwoju każdego narodu. Wtwory kultury wyrażają uniwersalne wartości integrujące naród i decydujące o jego tożsamości, do których można zaliczyć przede wszystkim: język, religię, zwyczaje, normy społeczne, wspólnotę losów, kultywowanie pamięci itd. Wszystkie przesądzą o jego wyjątkowości, samodzielności i odrębności od innych narodów. One także decydują o sile narodu, sposobie jego postrzegania i w konsekwencji o jego miejscu wśród innych narodów. Ochrona bezpieczeństwa i dziedzictwa kulturowego narodu jest podstawowym zadaniem państwa, które zobowiązane jest chronić go przed bezkrytycznym przejmowaniem obcych wzorów i w konsekwencji zdominowaniem przez obce wpływy, co prowadzi do osłabienia spójności wewnętrznej prowadzącej do dezintegracji i utraty niezależności. Naród bez własnego państwa może przetrwać, natomiast pozbawiony świadomości własnej tożsamości przestanie istnieć. W tym kontekście szczególnie zagrożenia wiążą się z procesem globalizacji i towarzyszącemu mu zjawisku uniformizacji kultury, przed którymi nie można uciec. Celem artykułu jest przedstawienie związanych z tym zagrożeń oraz wskazanie gwarancji prawnych, zobowiązujących państwo do ochrony bezpieczeństwa i dziedzictwa kulturowego.

Słowa kluczowe: zadania państwa, ochrona bezpieczeństwa, dziedzictwo kulturowe, tożsamość narodowa, procesy globalizacyjne

dr Wojciech LIS (2)

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin (Poland)

JAN ZAMOYSKI - CHANCELLOR AND GRAND HETMAN OF THE CROWN - A RENAISSANCE MAN

Jan Zamoyski (1542-1605) was a Polish nobleman, magnate and the 1st ordynat of Zamość. He was the Royal Secretary, Deputy Chancellor of the Crown, Lord Grand-Chancellor of the Crown and Grand Hetman of the Crown. Zamoyski was a wonderful speaker, protector of arts, founder of the Zamość - perfect city, and founder of the Academy of Zamość. He was thoroughly educated, broad-minded, knew the architecture, music, theatre, poetry, and maintained permanent contact with the scientific and cultural elite of Europe. He supported many distinguished authors of the era writers: Jan Kochanowski, Szymon Szymonowic and Sebastian Klunowic; and the most known musician of polish renaissance Mikołaj Gomółka. He advised and cooperates with four Polish kings, three of which led to the election. Made history as a prominent strategist and military commander, who has not lost any battle. Only just to mention: the conquest of Połock in 1579 in the war with Moscow, and the victory at Byczyna in 1588 in which he defeated the pretender to the throne archduke Maksymilian Habsburg. There is no way to describe all the merits of Jan Zamoyski. He certainly was one of the

most recognizable and influential personalities of his time, actively providing on each social field of activity and he's real renaissance man, in the full sense of this word.

Keywords: Jan Zamoyski, statesman, patron of the arts, military commander, Renaissance man

UDC numbers: 929, 930

JAN ZAMOYSKI – KANCLERZ I HETMAN WIELKI KORONNY – CZŁOWIEK RENESANSU

Jan Zamoyski (1542-1605) – mąż stanu, trybun szlachecki, wspaniały orator, mecenas sztuki, założyciel Zamościa – miasta idealnego, fundator Akademii Zamojskiej. Człowiek gruntownie wykształcony, o szerokich horyzontach, znał się na architekturze, muzyce, teatrze, poezji, utrzymywał stały kontakt z elitą naukową i kulturalną ówczesnej Europy. Patronował wielu wybitnym twórcom epoki – pisarzom: Janowi Kochanowskiemu, Szymonowi Szymonowicowi i Sebastianowi Klonowicowi oraz najwybitniejszemu muzykowi polskiemu renesansu – Mikołajowi Gomółce. Doradzał i współpracował z czterema królami Polski, z których trzech doprowadził do elekcji. Przeszedł do historii jako wybitny strateg i dowódca wojskowy, który nie przegrał żadnej bitwy. Wystarczy wspomnieć tylko zdobycie Połocka w 1579 r. w wojnie z Moskwą oraz zwycięstwo pod Byczyną w 1588 r., w którym pokonał pretendenta do tronu Polskiego – arcyksięcia Maksymiliana Habsburga. Nie sposób wymienić wszystkich zasług Jana Zamoyskiego. Z pewnością był jedną z najbardziej rozpoznawalnych i wpływowych osobistości swoich czasów, aktywnie udzielającym się na każdym polu społecznej aktywności, jednym słowem – człowiek renesansu, w pełnym tego słowa znaczeniu.

Słowa kluczowe: Jan Zamoyski, mąż stanu, mecenas sztuki, dowódca wojskowy, człowiek renesansu

Dr Tomasz **ŁĄCZEK**

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce (Polska),

e-mail: tomlak@poczta.onet.pl

SUCCESS IN LIFE AS A PERSONAL VALUE OF SCHOOL YOUTH

Currently functioning society in Poland is characterized by a significant stratification in the area of recognized values. School youth differently than adults perceives the world and its problems. The paper attempts to answer the question how success in life is recognized by young people and what factors are conducive to achieving success in life. Determiners hindering the achievement of success in life by the youth are also discussed. The whole is finished with a summary and conclusions that, based on the scientific literature and the author's own research, can be used in further scientific analysis.

SUKCES ŻYCIOWY JAKO WARTOŚĆ OSOBISTA MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

Współcześnie funkcjonujące społeczeństwo w Polsce charakteryzuje się znacznym rozwarstwieniem w obszarze uznawanych wartości. Młodzież szkolna inaczej, aniżeli dorośli postrzega świat i występujące w nim problemy. Referat jest próbą odpowiedzi na pytanie jak sukces życiowy postrzegany jest przez młodzież oraz jakie czynniki są sprzyjające osiągnięciu sukcesu życiowego. Omówione są również czynniki utrudniające osiągnięcie sukcesu życiowego przez młodzież. Całość zakończona jest podsumowaniem i wnioskami, które na podstawie literatury naukowej i badań własnych autora mogą być wykorzystane w dalszych analizach naukowych.

Słowa kluczowe: młodzież, sukces życiowy, wartość, system wartości

Prof. dr hab. Janina **MARCIAK-KOZŁOWSKA**, Vice-President of the Association of Friends of Vilnius, Warsaw Branch

Ul. Krakowskie Przedmieście 64, 00-322 Warszawa (Poland), e-mail: m.kozlowski934@upcpoczta.pl

THE CAPITAL OF POLAND - WARSAW IN JANUARY 1945. 70 YEARS AFTER THE END OF THE SECOND WORLD WAR

Nation exists as long as its cultural resources exist. For that German invasion on Poland at 1939 at first hand was aimed for destroying cultural monuments. "Warsaw must be completely destroyed" according to Hitler order. After the Warsaw August Uprising that order was fulfilled. First of all the houses was cleared, next fired and at the end blow up. In Warsaw 90% of the cultural buildings

churches, museums, libraries were destroyed. 17 January 1945 Red Army entered the field of ruins—all that rest after the Warsaw.

Key words: Warsaw, World War II, ruins

STOLICA POLSKI - WARSZAWA W STYCZNIU 1945 ROKU. 70 LAT PO ZAKOŃCZENIU II WOJNY ŚWIATOWEJ

Tak długo żyje Naród, jak długo żyją jego dzieła kultury. Dlatego jednym z celów napaści Niemiec na Polskę w 1939 r. było pozbawienie Narodu Polskiego jego zabytków. Stolicę Polski Warszawę należało zrównać z ziemią - głosił specjalny rozkaz Hitlera. Szczególnie po Powstaniu (sierpień 1944 r.) przystąpiono do wypełniania tego rozkazu. Cała akcja była bardzo dobrze zorganizowana. Kierował nią sztab specjalistów. Przystąpiono najpierw do grabienia mienia, następnie budynki podpalano, a wypalone wysadzano w powietrze. W pierwszej kolejności burzono obiekty najbardziej cenne dla polskiej kultury. W ten sposób zniszczono prawie wszystkie pomniki, kościoły, biblioteki i archiwa. Do ruin miasta 17 I 1945 r. wkroczyła Armia Czerwona, która z prawej strony Wisły przez cały październik, listopad i grudzień przyglądała się płonącemu miastu.

dr hab. prof. UJK Marzena **MARCZEWSKA**

Instytut Filologii Polskiej, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce (Poland), e-mail: marzenamar@onet.pl

THE ORAL HISTORY NARRATIVE

The paper presents the oral history practice as seen from the perspective of the ethnolinguist. Oral history is regarded as an interactive methodology that facilitates an interdisciplinary approach to the collected data and gives a very unique opportunity to observe how people present and interpret their past experiences, how they shape their narratives in order to create (or re-create) their identities and how they perform speech acts for an audience in a particular context. The author bases on the definition of oral history created by Jerzy Bartmiński and analyses selected features of narratives constructed by academics working at the Institute of Polish Philology (Jan Kochanowski University in Kielce). All linguistic data cited in the paper not only allow one to examine the structure of narratives, but also reveal narrative strategies used by interviewees in their personal testimonies delivered in oral form. What is more, as biographical oral history accounts are very useful in narrative analyses, it is also possible to reconstruct the process of remembering: evoking images, emotions and past experiences, organizing them in proper order and then placing them within a narrative.

Key words: ethnohistoriography, communication, oral history, narrative

UDC numbers: 81`27; 81`42

Dr Piotr **MOŻYŁOWSKI***, Mgr Jacek **BARAŃSKI****

*Wyższa Szkoła Handlowa im. Króla Sł. Batorego w Piotrkowie Trybunalskim; OptiRad Strefa Biznesu Sp. z o.o. (Poland), **Radomska Szkoła Wyższa (Poland); e-mail: piotr.mozylowski@gmail.com

VIOLATION OF THE PRINCIPLES OF JUSTICE AND UNIVERSALITY IN THE POLISH SOCIAL SECURITY SYSTEM

Introduced in 1999, the reform of the social security system, unfortunately did not meet our expectations. This directly results from research conducted by the author. Pension funds, which were supposed to build our retirement capital became an ideal source of financing the budget deficit by purchasing the treasury bonds. Social security, as a national fund, does not generate any profits - it was claimed by the Ministry of Finance as well as many economists and politicians. It is even worse. For several years it generates losses and our accounts are assigned only by the rate of inflation indexed amount. The worst feature of the system is its compulsion for us as citizens. It makes this system neither universal nor fair.

Keywords: social insurance, justice, commonness, reform, retirement

UDC numbers: 331, 331.2, 331.5, 336, 336.1, 336.2

NARUSZENIE ZASADY SPRAWIEDLIWOŚCI I POWSZECHNOŚCI W POLSKIM SYSTEMIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Przeprowadzona w 1999 roku reforma systemu ubezpieczeń społecznych niestety zawiódła nasze oczekiwania co wprost wynika z przeprowadzonych badań przez autora. OFE, które miały zbudować nasz kapitał emerytalny stały się idealnym źródłem finansowania deficytu budżetowego poprzez wykup obligacji Skarbu Państwa. ZUS jako państwowy fundusz celowy nie generuje żadnego zysku – jak to twierdził Minister Finansów V. Rostowski i tak samo myślący ekonomiści i politycy. Wręcz przeciwnie generuje straty od kilkunastu już lat, a na naszych kontach przypisywane są tylko waloryzowane o wskaźnik inflacji kwoty. Najgorszą cechą systemu jest jego przymus dla nas jako obywateli. System ten nie jest zarazem ani powszechny ani sprawiedliwy.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia społeczne, sprawiedliwość, powszechność, reforma, emerytura

Dr Piotr **MOŻYŁOWSKI**

Wyższa Szkoła Handlowa im. Króla St. Batorego w Piotrkowie Trybunalskim; OptiRad Strefa Biznesu Sp. z o.o. (Poland), e-mail: piotr.mozykowski@gmail.com

THE INSTABILITY OF THE TAX SYSTEM AS AN EXTERNAL SOURCE OF THE TAX RISK IN POLAND

Taxes are an integral part of the business environment of the enterprises and each entrepreneur activity will involve a specific tax risk. The Polish taxpayers for years raise the fact that the tax system is complicated, unstable and some of its solutions increase the element of risk. The paper presents not only the tax system as part of the tax risk occurring in the business environment. It also shows the instability of the tax law in Poland which leads to the complexity of the settlements between the taxpayer and the tax office and increases the risk of doing business.

Keywords: tax system, tax risk, instability, tax barriers, tax interpretations

UIDC numbers: 336.1, 336.2, 340.1, 342.9, 346.6

NIESTABILNOŚĆ SYSTEMU PODATKOWEGO ZEWNĘTRZNYM ŹRÓDŁEM RYZYKA PODATKOWEGO W POLSCE

Podatki są nieodłącznym elementem otoczenia biznesowego przedsiębiorstw, a co za tym idzie każda aktywność przedsiębiorcy wiązać się będzie z określonym ryzykiem podatkowym. Polscy podatnicy od lat podnoszą fakt, iż system podatkowy jest skomplikowany, niestabilny, a niektóre rozwiązania zwiększają element ryzyka. W pracy przedstawiono nie tylko system podatkowy jako element ryzyka podatkowego występujący w otoczeniu biznesowym. Ukazano niestabilność przepisów podatkowych w Polsce, która prowadzi do skomplikowania rozliczeń na linii podatnik – urząd skarbowy oraz podnosi ryzyko podatkowe prowadzenia działalności gospodarczej.

Słowa kluczowe: system podatkowy, ryzyko podatkowe, niestabilność, bariery podatkowe, interpretacje podatkowe

dr hab. Ewa **NOWAK**, Prof. UJK

Uniwersytet Jan Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Geografii, Zakład Badań Regionalnych i Gospodarki Przestrzennej, ul. Świętokrzyska 15, 25- 410 Kielce (Poland), e-mail: ewa.nowak@ujk.edu.pl

PROFILES OF POLISH REGIONS IN RELATION TO THE EUROPEAN UNION

Europe 2020 strategy, in addition to economic and social cohesion, officially introduced a third dimension - territorial cohesion. Europe 2020 strategy has been defined so it can sustainably contribute to an increase in the number of jobs and an improvement of the quality of life. In order to achieve goals set for Europe 2020 strategy, three interrelated priorities have been designated: • smart growth: developing an economy based on knowledge and innovation, promoting the transfer of knowledge to economic practice; this priority also provides for the development and improvement of the quality of education; • sustainable growth: fostering a competitive resource-efficient economies in an environmentally friendly way that implies that the EU would be a leader in the field of so-called green technology and environmental protection; • inclusive growth: promoting a high level of employment in the economy, ensuring social and territorial cohesion by professional activation of the largest number of people. The aim of this study was to perform a variability analysis of territorial develop-

ment indicators and competitiveness of European Union countries. Position of Poland and its regions in comparison to other EU countries has been established. As measures of competitiveness of the economies, selected indicators have been chosen: indicators by degree of urbanization, GDP per head growth, employment growth, R&D expenditure, demography (net migration *per mille* (annual average), unemployment rate and others. The level of economic development and its spatial diversification has been evaluated, using synthetic measure of development, taxonomic tree clustering and k-means clustering.

PROFILE POLSKICH REGIONÓW W PORÓWNANIU DO UNII EUROPEJSKIEJ

Strategia Europa 2020 wprowadziła oficjalnie trzeci, obok ekonomicznego i społecznego, wymiar spójności – spójność terytorialną. Strategia Europa 2020 została zdefiniowana tak, aby w sposób zrównoważony przyczynić się do zwiększenia liczby miejsc pracy i poprawy jakości życia. W celu osiągnięcia stawianych przed strategią Europa 2020 oczekiwań wyznaczone zostały trzy powiązane ze sobą priorytety: • inteligentny wzrost (smart growth): rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, wspierania transferu wiedzy do praktyki gospodarczej; priorytet ten przewiduje również rozwój i podnoszenie jakości edukacji; • zrównoważony wzrost (sustainable growth): wspieranie konkurencyjnej gospodarki efektywnie wykorzystującej zasoby, w sposób przyjazny środowisku zakłada, że UE będzie liderem w dziedzinie tzw. zielonych technologii i ochrony środowiska; • wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (inclusive growth): wspieranie wysokiego poziomu zatrudnienia w gospodarce, zapewniającego spójność społeczną i terytorialną przez aktywizację zawodową możliwie największej liczby osób. Celem tego opracowania jest przede wszystkim analiza zmienności wskaźników oceniających rozwój terytorialny i konkurencyjności krajów Unii Europejskiej. Poddano ocenie pozycji Polski i jej regionów w porównaniu do innych krajów UE. Jako mierniki konkurencyjności gospodarek wybrano wskaźniki: poziom urbanizacji, PKB i jego zmiana, zmiana zatrudnienia, wydatki na badania i rozwój (B&R), zmienne opisujące sytuację demograficzną, poziom bezrobocia i inne. Do analiz porównawczych poziomu rozwoju gospodarczego i jego zróżnicowania przestrzennego, w przestrzeni Europy wykorzystano: taksonomiczny miernik rozwoju, klasyfikację hierarchiczną dendrogramy i metodę skupień k-średnich.

Dr inż. arch. Renata **PRZEWŁOCKA-SIONEK**

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Politechnika Łódzka, al. Politechniki 6, 90-924 Łódź (Poland), e-mail: renikap@interia.pl

RESIDENTIAL ARCHITECTURE OF ŁÓDŹ FROM THE TURN OF THE 19TH/20TH CENTRIES

The 19th century is a breakthrough time for the city of Łódź. Despite an early acquisition of city rights in the year 1423, the city's most buoyant development falls in the 19th century. Primal, wooden one story houses belonging to weavers that stretch along the city's main Piotrkowska street, with time began to be replaced by storied, brick buildings and tenement houses. The turn of the 20th century is primarily the time of Historicism, a trend in architecture which referred to previous epochs. A quite characteristic phenomenon was the combination of a number of styles in one building, which gained the name of eclectic. The analysis of preserved archival materials allows for plenty of important and precious information about the appearance of old residential buildings to be obtained. The size of residential buildings was especially defined by the shape and size of the allotment which had previously encompassed a weavers' house. The allotments' repetitive width and significant depth influenced the characteristic tenement building form, which dominated the city. Besides tenement houses, private homes of well known architects were appearing as well as beautiful villas and palaces belonging to industrialists and factory owners. Some came to be through the expansion of former, smaller houses, while others were built from the very foundation. These buildings were characterized by a variety of design and architectural detail.

Key words: architecture, residential buildings, archival materials, facade, architectural detail

UIDC numbers: 721, 719, 72.01, 09

ARCHITEKTURA MIESZKANIOWA ŁODZI Z PRZEŁOMU XIX/XX WIEKU W ARCHIWALICH I DZIŚ
Wiek XIX to czas przełomowy dla miasta Łodzi. Pomimo dość wczesnego uzyskania praw miejskich, bo już w 1423r., jej najbardziej prężny rozwój przypada właśnie na XIX stulecie. Pierwotne, drewniane, parterowe domki tkackie rozciągające się wzdłuż głównej arterii miasta, czyli ul. Piotrkowskiej, z czasem zaczęły ustępować miejsca piętrowym, murowanym domom i kamienicom mieszkalnym. Przełom wieku XIX i XX to czas przede wszystkim historyzmu, czyli nurtu w architekturze, polegającym na nawiązywaniu do wcześniejszych epok. Dość charakterystycznym zjawiskiem było łączenie kilku stylów w obrębie jednego obiektu, które w ten sposób otrzymywały miano budynków eklektycznych. Analiza zachowanych materiałów archiwalnych pozwala uzyskać wiele istotnych i cennych informacji o wyglądzie dawnej zabudowy mieszkaniowej, która z czasem ulegała zniszczeniu, przeróbkom czy przebudowom. Rozmiar budynków mieszkalnych uwarunkowany był w szczególności przez kształt i wielkość dawnej działki tkackiej. Jej powtarzalna szerokość i znaczna głębokość wpłynęła na kształtowanie się charakterystycznych form zabudowy czynszowej, która dominowała w mieście. Oprócz zabudowy czynszowej powstawały również domy własne znanych architektów, piękne wille i pałace fabrykantów. Niektóre powstawały przez rozbudowę dawnych, mniejszych domów, inne budowane były od podstaw. Obiekty te wyróżniały się bogactwem formy i detali architektonicznych.

Ks. dr hab. Stefan **RADZISZEWSKI**

Uniwersytet Warszawski, Pracownia historii dramatu, Warszawa (Poland),
e-mail: stefanradziszewski@gmail.com

THEOLOGICAL LAUGHTER THERAPY. A FEW REMARKS ABOUT "COMMENTS ON CERTAIN DEATH" BY FR. JOSEPH BAKA

The article shows the work of the 18th century poet Fr. Joseph Baka entitled "Comments On Certain Death" (Uwagi śmierci niechybnej). It depicts the structure of the work as well as discusses the problem why the death in his work is certain. There is an issue of opposition presented: we live to have fun – we live to be saved. It also illustrates the figures in haste that is transformation of *homo viator* into *homo fugiens*. Fr. Baka's work, considered by Alexander Wat equal to the 20th century authors (like Sartre and Beckett), calls to conversion and carries a deep theological message. In this lunacy there is a method!

**TEOLOGICZNA TERAPIA ŚMIECHEM. KILKA UWAG O „UWAGACH ŚMIERCI NIECHYBNEJ”
KS. JÓZEFA BAKI**

Artykuł przedstawia dzieło XVIII-wiecznego poety ks. Józefa Baki: „Uwagi śmierci niechybnej”. Omówiono strukturę „Uwag” oraz problem, dlaczego śmierć u Baki jest niechybna? Następnie podjęty został problem opozycji: żyjemy, aby się zabawić – żyjemy, aby się zbawić, a także prezentacja figur pośpiechu, czyli przemiana *homo viator* w *homo fugiens*. Dzieło poetyckie ks. Baki, które Aleksander Wat stawia na równi z twórcami piszącymi w XX wieku (jak Sartre i Beckett), w szacie prostych wierszyków wzywa do nawrócenia i niesie głębokie przesłanie teologiczne. W tym szaleństwie jest metoda!

Andrzej **REMBALSKI**, PhD

Wszechnica Świętokrzyska, ul. E. Orzeszkowej 15, 25-435 Kielce (Poland), e-mail: a.rembalski@vp.pl

LIFE AND ACTIVITIES OF STANISLAW STASZIC (1755-1826) IN THE AWARENESS OF LATER GENERATIONS

November 6th 2015 marks 260th anniversary of the birth of Stanislaw Staszic – an eminent Polish scientist of the Enlightenment, a political, economic and social activist, who wrote down in history through many versatile accomplishments. His lifetime achievement illustrates the wide range of interests and passions. He was a Catholic priest, political writer, philosopher, journalist, translator, founder and reformer of education and higher education, social organizer of academic, naturalist and geologist. On his initiative, industrial plants arose in the area so-called Old-Polish Industrial Dis-

trict. He visited France, Austria and Italy. He climbed the peaks in the Alps, the Pyrenees and the Tatra Mountains. He wrote works from different scientific disciplines. He was a fervent patriot of Poland, where, during his life, important events occurred including the partitions by foreign countries. His activity was evaluated after years by state institutions and social organizations during the celebration of anniversaries of his birth and death, and the creation of important projects that he initiated. In recent years, monographs devoted Stanislaw Staszic appeared. The most prominent expert of his lifetime achievement is Professor Zbigniew Wojcik – a member of the Committee for the History of Science and Technology of Polish Academy of Sciences, an author of the monumental work "Stanislaw Staszic". The purpose of this article is to present the work of Stanislaw Staszic by numerous Polish scholars, as well as the assessment of knowledge of the achievements of this outstanding personality by representatives of the contemporary Polish youth generation.

Keys words: Enlightenment activist, researcher, co-founder of industry, education reformer

UIDC numbers: 929, 930

Dr Renata **RUNIEWICZ-JASIŃSKA**

Uczelnia Techniczno-Handlowa im. H. Chodkowskiej w Warszawie, Wydział Zarządzania i Logistyki, Katedra Prawa, Cła i Logistyki Międzynarodowej (Poland)

THE FREEDOM OF MOVEMENT IN INTERNATIONAL LAW AND THE RIGHTS OF FOREIGNERS, CHILDREN AND PEOPLE WITH DISABILITIES

In the time of dividing the globe into countries, regions and subregions. The time of citizens and foreigners. Is it possible to talk about the freedom to move around and choosing a place to live? According to reports from various human rights organizations, the people who are at risk of having their human rights violated as well as having their freedom of movement limited by the countries they are in are foreigners (including refugees, stateless people), children and people with disabilities. This is a violation of international law. The main goal of this article is presented in short (due to the page limit of the article) and it shows the freedom of movement of the above mentioned people as the least talked about and written about in scientific works. These people are often qualified in international law as „difficult cases“. This article will also compare their situation in internal Polish law.

Key words: freedom of movement, international law, Polish law, children's rights, the rights of people with disabilities, rights of foreigners, stateless person.

dr Daniel **SABAT***, Tomasz **KOSIŃSKI****

*Chair and Department of Pathomorphology in Zabrze, Medical University of Silesia in Katowice,

**Faculty of Social Sciences, University of Silesia in Katowice (Poland), e-mail: d.sabat@wp.pl

VILNIUS DURING 2ND WORLD WAR ON THE OLD POSTCARDS

The Second World War appears on postcards of Vilnius with the first Lithuanian divisions invading the city 28.10.1939. This event is commemorated by a series of postcards issued by the "St. Kuprevičius", described in Lithuanian, English and Esperanto. Earlier, the 40-day period of the first Soviet occupation probably did not manage to leave a mark on the postcards. Also the second period of Soviet power in the years 1940-1941 is not seen on postcards available at the antique market. For new postcards dominate the same as before the war views of the city. To a large extent, they used photographs Bulhak, whose name was recorded Bulhakas or Bulhako. Some of the pre-war Polish cards are stamped in the upper right corner by the Lithuanian stamp with the inscription: "Data, Kaina" (date, price). In the years 1939-1940 there are also postcards of pre-war Polish publishers Lithuanian described, for example, publishing AFW (A. Fiałko). This may indicate an attempt to adapt to new conditions. First of all, there are new Lithuanian publishers: "St. Kuprevičius", "Spaudos Fondas", "Gediminas Orentas", "Viktoria", "JK Vilnius". Postcard printed in Kaunas by "Spindylus" and after 1941 also as the printing, "Kauener Zeitung". Dominated subtitles Lithuanian, or Lithuanian and French. After 1941 reappears German, and the inscription Lietuva - Lithuania (Lithuanie) replaces Lietuva - Litauen or more often Litauen - Lietuva. During the German occupation, there are also postcards described only in German. In addition, in the Eastern territories and the General Govern-

ment remain in circulation pre-war postcards of Vilnius. Again, there are also postcards of German companies from the First World War. But unlike the years 1915-1918, during the Second World War, there is a lack the richness of city theme. The only characteristic motif from Vilnius from this period is only ice quadriga before the cathedral.

Key words: Vilnius, 1939-1945, postcards. UDS number: 930; APIN numbers: 1308, 1912

WILNO PODCZAS DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ NA DAWNYCH POCZTÓWKACH

Druga wojna światowa pojawia się na pocztówkach wileńskich wraz z wkraczającymi do miasta 28.10.1939 r. pierwszymi oddziałami wojsk litewskich. Wydarzenie to upamiętniono serią widokówek wydanych przez „St. Kuprevičius”, opisanych po litewsku, angielsku i esperancku. Wcześniej-szy, 40-dniowy, okres pierwszej okupacji radzieckiej prawdopodobnie nie zdążył zostawić po sobie śladu na widokówce. Również drugi okres władzy radzieckiej z lat 1940-1941 nie znajduje swego odzwierciedlenia na pocztówkach dostępnych na rynku antykwarycznym. Na nowych widokówkach dominują te same co przed wojną widoki miasta. W znacznej mierze wykorzystywano fotografie Bułhaka, którego nazwisko zapisywano Bulhakas lub Bulhako. Niektóre przedwojenne polskie pocztówki zostają opieczetowane w prawym górnym rogu stemplem litewskim z napisem: „Data, Kaina” (data, cena). W latach 1939-1940 pojawiają się także pocztówki przedwojennych polskich wydawców opisane po litewsku, na przykład wydawnictwo A.F.W. (A. Fiałko). Może to świadczyć o próbie przystosowywania się do nowych warunków. Przede wszystkim pojawiają się nowi litewscy wydawcy: „St. Kuprevičius”, „Spaudos Fondas”, „Gediminas Orentas”, „Viktoria”, „J.K. Vilnius”. Widokówki drukowano w Kownie przez „Spindylus”, a po 1941 r. również w drukarni „Kauener Zeitung”. Dominują napisy litewskie, albo litewskie i francuskie. Po 1941 r. pojawia się ponownie język niemiecki, a napis Lietuva - Lithuania (Lithuanie) zastępuje Lietuva - Litauen czy częściej Litauen - Lietuva. W okresie okupacji niemieckiej pojawiają się również pocztówki opisane wyłącznie po niemiecku. Ponadto na terenach wschodnich i Generalnej Guberni pozostają w obiegu przedwojenne pocztówki wileńskie. Ponownie pojawiają się także pocztówki firm niemieckich z okresu I wojny światowej. W odróżnieniu jednak od lat 1915-1918, w okresie II wojny światowej wyraźnie brak w wydawanych pocztówkach bogactwa tematycznego portretowanego miasta. Jedynym charakterystycznym motywem Wilna z tego okresu pozostaje tylko lodowa kwadryga przed katedrą.

Słowa kluczowe: Wilno, 1939-1945, pocztówki

Dr hab. Tadeusz **SAKOWICZ**

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (Poland)

CONJUGAL LOVE IN THE FAMILIES OF PRISONERS AND THE SUPPORT OF LIFE STEM-MING FROM FAITH

Nowadays, the strength that comes from faith in God, which is supposed to help overcome various problems in life, is sought after less frequently than it was in the past. The above issue is often addressed in relatively small number of books treating of religious life of prisoners. The prison environment can be extremely difficult, as it accumulates numerous individual and group problems of the incarcerated. The most important social group, also for the offenders serving a sentence of imprisonment, remains a family unit. The interpersonal relations between people constituting the above mentioned group can be very useful as far as the improvement of prisoners' behaviour is concerned. The main factor influencing a positive change in prisoners' behaviour remains love.

MIŁOŚĆ MAŁŻEŃSKA W RODZINACH WIĘŹNIÓW A WSPARCIE ŻYCIOWE PŁYNĄCE Z WIARY
Współcześnie coraz rzadziej poszukuje się siły płynącej z wiary w Boga dla przezwycięzania zróżnicowanych problemów życiowych. Świadczyć o tym może dość skromna literatura podejmująca problematykę wiary religijnej w środowisku więźniów. Jest to środowisko wyjątkowo trudne, kumulujące rozliczne dramaty nie tylko w wymiarze indywidualnym, ale także grupowym. Najważniejszą grupą społeczną, również dla przestępców odbywających karę pozbawienia wolności, pozostaje rodzina. Relacje interpersonalne pomiędzy osobami stanowiącymi tę grupę mogą być przydatne dla poprawy ich zachowania. Głównie chodzi o miłość pomiędzy przestępcą a jego najbliższym otocze-

niem. W wielu przypadkach oparcie na wierze przyczynia się do odbudowy zniszczonej więzi małżeńskiej.

Dr. hab. Ewa **SARZYŃSKA-MAZUREK**

Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, ul. Narutowicza 12, 20-004 Lublin (Poland), e-mail: ewa.sarzyńska@poczta.umcs.lublin.pl

MOTIVES OF UNDERTAKING EDUCATIONAL ACTIVITY BY PEOPLE OF EARLY ADULTHOOD

Modern world compels people to manifest educational activity. Early adulthood is a period of development, in which education, both formal and informal, is treated almost as a social norm. People using various forms of education are guided by different motives undertaking this activity. The main reason for participating in continuing education is undoubtedly a desire to improve their chances on the job market. The recommendations of the employer, the desire for self-improvement, the acquisition of new competencies, the suggestions of the closest people or a desire to do something in life, are also important motivators. Coincidences are also mentioned among the factors that contribute to undertaking education as stimulators of this type of activity. Socio-demographic variables, such as gender, place of residence, age, family situation, to some extent determine the willingness to undertake lifelong learning as well as the choice of a particular form of education. The fact that those undertaking education in the age of early adulthood are not always interested in learning and working on themselves, but only expect formal certificates confirming their participation in this process, is also important for those organizing and running the education process. This is undoubtedly difficult, but also challenging for teachers - andragogists.

Key words: motives, early adulthood, educational activity, continuing education. UDC indices: 37.04

Dr Paul Kwaku **SIAYOR**

Department of Tourism and Recreation, Wszechnica Świętokrzyska, ul. E. Orzeszkowej 15, 25-435 Kielce (Poland)

THE CURRENT LEGAL STATUS OF HEALTH RESORTS AND THEIR DEVELOPMENT PERSPECTIVES IN BUSKO-ZDRÓJ

The functioning and provision of therapeutic services is regulated by various legal acts. The adoption and implementation of appropriate legal instruments can contribute to quality improvement in the therapeutic services rendered as well as the development of health resort districts. The effectiveness of health resorts is especially associated with a balanced eco-system, a factor that needs to be considered in these legal instruments. The main objective of this article is to determine the impact these legal instruments exert on the activities of health resorts as well as the relationship between the health resorts and the district administration of Busko-Zdrój.

Key words: health resort, Spa, legal acts, area studies. UDC numbers: 908, 342, 502, 61

AKTUALNY STAN PRAWNY UZDROWISKA BUSKO-ZDRÓJ I JEGO PERSPEKTYWY ROZWOJOWE

Funkcjonowanie uzdrowisk i świadczenie usług leczniczych regulowane jest przez rozmaite ustawy. Przyjęcie i wdrożenie odpowiednich aktów prawnych może przyczynić się do poprawy jakości świadczonych usług leczniczych i rozwoju gmin uzdrowiskowych. Rozwój uzdrowiska jest uzależnionych przede wszystkim od ochrony środowiska, co powinno być uwzględnione w tych aktach. Głównym celem niniejszego artykułu jest określenie, w jakim stopniu wpływają na działalność uzdrowiska te ustawy oraz stosunki gmina-uzdrowisko w Busku-Zdroju.

Mgr. Julija **SILKO**

Vilniaus lopšelis-darželis „Žiogelis“, J. Kolaso g. 15, LT-11306 Vilnius (Lithuania), e-mail: julijalogoped@gmail.com

PERSONAL OBSERVATIONS ON CHILD SPEECH AT A PRESCHOOL AGE

My key aim is to present personal work experience and observations on child speech at a preschool age. Speech has an impact on overall child's development as well as a success at kindergarten and

consecutively at school. Speech is the asset in social interaction that facilitates effective communication, serves as a tool for gathering information and allows to express opinions, feelings and preferences. In my everyday work at the kindergarten in Lithuania I encounter children with speech impediments and difficulties in oral communication. Child speech disorders are a significant problem not only at home or kindergarten, but also in other locations. As a speech therapist working on development of child's speech I try to apply all possible types of exercises that would enhance vocabulary, speech and growth of personality. All classes are conducted in a form of playing games. Children are keen on attending classes, especially when these are the invented journeys across the land of speech tasks. Kids are very pleased with this methodology and they assimilate various exercises and tasks quicker. Examination of speech and pronunciation must be conducted in presence of the person close to a child. Friendly and pleasant environment facilitates accurate diagnosis, according to the article by Dr Anna Chrzanowska in a guide for speech therapists, teachers and parents "Speech games and exercises" . . . . Because only joint work will bring results.

Key words: child speech, vocabulary, speech impediments and difficulties, speech therapists

WŁASNE SPOSTRZEŻENIA MOWY DZIECKA W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Moim podstawowym celem jest prezentacja własnych doświadczeń w pracy oraz spostrzeżeń mowy dziecka w wieku przedszkolnym. Mowa wpływa na całokształt rozwoju dziecka i powodzenia w przedszkolu, a później w szkole. Jest ona atutem w nawiązywaniu kontaktów społecznych, daje możliwość precyzyjnej komunikacji, jest narzędziem w zdobywaniu informacji, pozwalana na wyrażanie własnych sądów, uczuć i upodobań. W codziennej pracy z dziećmi w przedszkolu na Litwie, spotykam się z dziećmi wadliwie mówiącymi, mającymi trudności w słownym porozumiewaniu się. Wady wymowy u dzieci są poważnym problemem nie tylko w domu, przedszkolu, ale i innych miejscach. W swojej pracy logopedycznej pracuję nad tym, aby rozwój mowy dziecka obejmowało wszystkie obszary możliwych ćwiczeń, które wzbogacałyby słownictwo, mowę, rozwój osobowości w wieku przedszkolnym. Wszystkie zajęcia są prowadzone w trybie zabawy. Dzieci chętnie biorą udział w zajęciach, szczególnie wtedy, gdy są podróże wymyślone po krainie zadań logopedycznych. Dzieciaki są bardzo zadowolone i prędkiej przyswajają różne ćwiczenia i zadania. Badanie mowy i wymowy powinno przebiegać w obecności bliskiej dziecku osoby. Przyjazna, miła atmosfera sprzyja dokładnemu diagnozowaniu, tak na ten temat wypowiada się dr Anna Chrzanowska w poradniku dla logopedów, nauczycieli i rodziców pt. „Zabawy i ćwiczenia logopedyczne” . . . . Ponieważ tylko wspólna praca da rezultaty.

Dr hab. Barbara **SKAŁBANIA**, dr Teresa LEWANDOWSKA-KIDOŃ
Janusz Korczak Pedagogical University in Warsaw, Pandy 13 Street, 02-202 Warsaw (Poland),
e-mail: teresa.lk@op.pl, skalbania@op.pl

RESILIENCE EDUCATION - THEORY, RESEARCH AND PRACTICE

The article concerns the subject resilience, which is the subject of ongoing analyzes and discussions in the various scientific disciplines: psychology, pedagogy and social work. Many controversies surround the term (resilience) which is defined in different ranges of meaning. This article aims at analyzing the different ranges of meaning of term "resilience" a presents trends in the development of this process and reflect on the possibilities of implementing the activities connected with the development of positive adaptation of the child in terms of family and school work. Both of these environments play a key role in identifying and supporting factors protecting against pathological behaviour and ability to cope with difficult moments of his life (turning points), especially with regard to children at risk. Both personality traits, actions of others as well as interpersonal interactions may be risk factors, as well as protective factors which need to be identified, eliminated or developed. Awareness of mental resilience raises questions about the methods and strategies of parent and teacher work which concern methodological aspects of the proceedings. The authors of the article, using the selected results in a given subject area, try to answer the question: Is it possible to educate someone to be resilient?

Key words: resilience, education, school, advice, support, solving problems

WYCHOWANIE DO REZYLIENCJI - TEORIA, BADANIA I PRAKTYKA

Artykuł dotyczy tematyki rezyliencji, która jest przedmiotem ciągłych analiz i dyskusji w obszarze różnych dyscyplin naukowych: psychologii, pedagogiki, pracy socjalnej. Wiele kontrowersji budzi termin (resilience), który definiowany jest w różnych zakresach znaczeniowych. Celem artykułu jest analiza wybranych koncepcji rezyliencji, prezentacja podstawowych nurtów rozwoju tego procesu oraz refleksja nad możliwościami wdrożenia działań związanych z kształtowaniem pozytywnej adaptacji dziecka w warunkach rodziny i pracy szkoły. Oba te środowiska odgrywają kluczową rolę dla identyfikowania i podtrzymywania czynników chroniących przed zachowaniami patologicznymi i umiejętnością radzenia sobie w trudnych momentach życia (turning points), zwłaszcza w odniesieniu do dzieci z grupy ryzyka. Zarówno cechy osobowości, działania innych osób jak również interakcje międzyosobowe mogą być czynnikami ryzyka, jak też czynnikami chroniącymi, które należy zidentyfikować, by móc je eliminować lub rozwijać. Świadomość możliwości kształtowania odporności psychicznej rodzi pytanie o sposoby i strategie pracy rodzica i nauczyciela, które dotyczą metodycznych aspektów postępowania. Autorki artykułu, korzystając z wybranych wyników badań w danym obszarze tematycznym, próbują odpowiedzieć na pytanie: Czy możliwe jest wychowanie do rezyliencji?

Słowa klucze: rezyliencja, edukacja, szkoła, pomoc, wsparcie, rozwiązywanie problemów

Ks. prof. zw. dr hab. Jan ŚLEDZIANOWSKI

Wyższe Seminarium Duchowne, Świętokrzyski Instytut Teologiczny – KUL w Kielcach (Poland)

HUMANISM AT THE TURN OF THE MILLENNIUM - JOHN PAUL II

19th International Conference on the Science and Quality of life in Vilnius, Lithuania, brings together researches and educators across several academic disciplines. June 2015 makes me to reflect deeply on the 70th Anniversary of World War II and its genocide as well as the 10th Anniversary of passing away of the Pope John Paul II. It also makes me excogitate the time of horrible degradation, human slavery and extermination. The great Humanist of our times, Pope John Paul II, was determined to teach the World the meaning and importance of human dignity and he did so through his life, writing and deeds. The late Polish Pope was the embodiment of Humanism, which should be set as an example especially for his compatriots in the country and abroad. 2015 marks 10th anniversary of the death and 1st Anniversary of Canonization of John Paul II, and the entire year has been devoted to this great Pole.

ŚWIĘTY JAN PAWEŁ II - HUMANISTA Z PRZEŁOMU TYSIĄCLECI

Wileńska XIX Międzynarodowa Konferencja „Nauka a jakość życia”, skupia ludzi różnych dyscyplin wiedzy. Czerwcowe dni 2015 roku, przynaglają mnie do głębszej refleksji w związku z 70 rocznicą ludobójczej drugiej wojny światowej i z przypadającą 10 rocznicą odejścia do wieczności Jana Pawła II. Przynaglają do przybliżenia czasów degradacji, niewolnictwa i eksterminacji człowieka. Wielki humanista Jan Paweł II, całym swym życiem: słowem, piórem i czynem ukazywał godność osoby ludzkiej - godność każdego człowieka. Humanizm Papieża Polaka winien być przedmiotem uwagi i refleksji szczególnie dla Jego rodaków w kraju i na świecie. Obchodzimy w tym roku 10 rocznicę śmierci i 1 rocznicę kanonizacji Jana Pawła II, a cały rok poświęcony został temu wielkiemu Polakowi, jako Rok Świętego Jana Pawła II.

dr Anna STAWECKA

*Instytut Edukacji Szkolnej, Uniwersytet Jana Kochanowskiego, ul. Krakowska 11, 25-029 Kielce (Poland),
e-mail: anna.stawecka@wp.pl*

WORKPLACE STRESS AMONG TEACHERS

A teacher is exposed at work to various types of difficult situations. These situations result from the lack of appropriate balance between a series of incidences, conditions and possibilities of the acting subject. Such a state makes a person experience negative emotions and it also affects one's self-regulatory system. A person who feels distressed tends to restore more or less consciously the balance

taking different actions. Unfortunately, sometimes they may not be effective. The following article focuses on the specific aspects of stress and its negative consequences for teachers' profession. The text also presents the strategies for coping with this strenuous mental and physical problem.

Key words: teacher, stress, health. UDC numbers: 159.92

STRES W PRACY NAUCZYCIELA

Nauczyciel w swojej pracy narażony jest na różnego rodzaju sytuacje trudne. Stanowią one układ zdarzeń, warunków działania i możliwości działającego podmiotu, w jakim doszło do naruszenia równowagi między tymi elementami. Sytuacja ta powoduje odczuwanie negatywnych emocji oraz przeciążenie systemu regulacji. Człowiek doświadczający stresu, mniej lub bardziej świadomie zaczyna dążyć do przywrócenia równowagi, co przejawia się m.in. w podejmowaniu różnych działań. Niestety nie zawsze są one skuteczne. W niniejszym tekście uwaga czytelnika zostanie skoncentrowana na przedstawieniu specyfiki stresu i jego negatywnych konsekwencji dla funkcjonowania w zawodzie nauczyciela. Zaprezentowane zostaną również sposoby radzenia sobie z tym niezwykle obciążającym fizycznie i psychicznie problemem.

Słowa klucze: nauczyciel, stres, zdrowie

prof. dr hab. Bogdan **SZLACHTA**

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, ul. Gołębia 24, 31-007 Kraków (Poland),

e-mail: michal.a.rzepecki@uj.edu.pl

ON SOME PROPOSITIONS TO SUBSTANTIATE NORMATIVE ORDER IN CONTEMPORARY POLITICAL PHILOSOPHY

The author presents some crucial propositions in contemporary Western political philosophy to substantiate normative order. He starts with liberal traditions and analyses above all propositions such authors as Habermas (deliberative perspective), Mouffe (agonistic perspective) and Plessner (traditionalistic perspective).

Wioletta **SZCZUREK**, Agnieszka MAZUR, Jolanta FLAGA, Dominika NIEDZIELA, Katarzyna DYJEWSKA, dr Daniel SABAT

Chair and Department of Pathomorphology in Zabrze, Medical University of Silesia in Katowice (Poland),

e-mail: d.sabat@wp.pl

SAVE FROM OBLIVION: WILL A NEW BRANCH OF THE MUSEUM OF THE HISTORY OF MEDICINE BE ESTABLISHED IN ZABRZE?

The Department of Pathomorphology in Zabrze has been operating in the same rooms of the Clinical Hospital No 1 in Zabrze continuously since 1950, which made it possible to gather a wide range of equipment, tools, old books and documents. Some of them were submitted by current and former employees and their families. The Department also stores the remains of the Museum of Anatomy and Pathology, a rich archive, the archive of the Silesian Branch of the Polish Society of Pathologists and a collection of microfilms. The aim of this study was to answer the question whether the collections of the Department of Pathology in Zabrze can become the basis of a new branch of the Museum in the Academic Centre in Rokitnica - the cradle of our University? A "Museum of the History of Medicine (in organization)" exhibition was organized in April 2014, during the Open Days of the Faculty in Zabrze, aiming at promulgating the idea of the new Museum establishment among SUM employees and future students. Then, after training in the City Museum in Zabrze, a detailed record of the equipment and exhibits held in the department was conducted. Stocks numbering a few hundred pieces can be divided into several groups, such as: pathological anatomy (course books, microscopes and microtomes from the 19th and the first half of the 20th c.), autopsy equipment, microscope slides from the beginning of the 20th c.), the medicine teaching materials from 19th and early 20th c., Polish physicians and naturalists congresses from 1869-1937, the beginnings of Ambulance Service in Poland in 19/20th c., the old first aid and radiological equipment.

Key words: museum, history of medicine, Zabrze

PACS numbers: 61, 94.4; APIN numbers: 1308, 1912

OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA: CZY POWSTANIE FILIA MUZEUM HISTORII MEDYCYNY W ZABRZU?

Na terenie Wydziału Farmaceutycznego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego trwają prace nad utworzeniem ogólnoucześnie Muzeum Historii Medycyny i Farmacji. Powołanie muzeum może zapobiec bezpowrotnej utracie cennych materiałów, zabytkowego sprzętu i innych eksponatów, które stanowią istotną część historii medycyny i farmacji, a także historii naszego uniwersytetu. Celem pracy była próba odpowiedzi na pytanie, czy zbiory Katedry i Zakładu Patomorfologii Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Lekarsko-Dentystycznym w Zabrze mogą być podstawą do utworzenia filii Muzeum w Ośrodku Akademickim w Rokitnicy - kolebce naszej Uczelni? Katedra i Zakład Patomorfologii nieprzerwanie od 1950 roku działa w tych samych pomieszczeniach na terenie Szpitala Klinicznego Nr 1 w Zabrze. Pozwoliło to na zgromadzenie szeregu urządzeń, narzędzi, starych książek i dokumentów. Część z nich została przekazana przez byłych i obecnych pracowników, i ich rodziny. W Katedrze przechowywane są również pozostałości dawnego muzeum anatomopatologicznego, bogate archiwum zakładowe, archiwum Oddziału Śląskiego Polskiego Towarzystwa Patologów oraz zbiór mikrofilmów. W pierwszym etapie, w kwietniu 2014 r., podczas Dni Otwartych Wydziału w Zabrze, autorki pracy współorganizowały wystawę "Muzeum Historii Medycyny (w organizacji)". Jej celem było rozpropagowanie wśród pracowników SUM i przyszłych studentów idei powołania Muzeum Historii Medycyny. Następnie, po przeszkoleniu w Muzeum Miejskim w Zabrze, przeprowadzono szczegółową ewidencję sprzętu, materiałów dydaktycznych oraz eksponatów przechowywanych w Katedrze Patomorfologii w Zabrze, stanowiącego własność katedry lub jej pracowników. Liczące kilkaset sztuk zbiory można podzielić na kilka grup, m.in.: anatomia patologiczna (podręczniki, mikroskopy i mikrotomy z XIX i I poł. XX w., sprzęt sekcyjny, zbiory preparatów mikroskopowych z pocz. XX w.), nauczanie medycyny w XIX i pocz. XX w., zjazdy lekarzy i przyrodników polskich 1869-1937, początki Pogotowia Ratunkowego na ziemiach polskich XIX/XX w., pierwsza pomoc przedlekarska, stary sprzęt radiologiczny. Z historią Śląskiego Uniwersytetu Medycznego związane są m.in.: medale i odznaki wybijane przez władze Uczelni i organizacje działające w SAM/SUM, przekazane przez rodzinę pamiątki po prof. Witoldzie Niepołomskim, a nawet mundury dawnego Studium Wojskowego w Rokitnicy. Na podstawie oceny materiałów zgromadzonych w trakcie wystawy oraz ewidencji sprzętu i materiałów znajdujących się na terenie Katedry Patomorfologii wydaje się, że idea utworzenia filii Muzeum Historii Medycyny jest możliwa do realizacji. Cennym uzupełnieniem dotychczasowych badań byłoby przeprowadzenie kwerendy również na terenie innych jednostek Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, szczególnie w katedrach, zakładach i klinikach znajdujących się w tym samym miejscu od początku ich powstania.

Słowa kluczowe: muzeum, historia medycyny, Zabrze

Dr Eugenijus G. VASILEVSKIS

VšĮ UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, Ažuonų g. 22, 03212 Vilnius (Lithuania),
e-mail: adm@uspv.lt

WŁADYSŁAW BIEGAŃSKI'S AND STANISŁAW TRZEBIŃSKI'S CONTRIBUTIONS TO THE RESEARCH IN THE APPLICABILITY OF EXPEDIENCY METHODOLOGY IN FUNDAMENTAL DISCOVERIES IN PHYSIOLOGY AND MEDICINE

I analyse the evolution of Władysław Biegański's (1857-1930) views, which was researched by Stanisław Trzebiński (1831-1930), attempting to resolve simple design causality relationship to the expediency ideas (teleologism) in biology and medicine. I show the importance of the hypothesis linking the mechanical causality with metaphysical or methodological purpose. Based on the works by Trzebiński I have shown that Biegański was never a moderate vitalist, and was tended to moderate teleologism in his second period of creativity. In the third period he related biology to the reconstructive sciences; those being auxiliary sciences, he considered useless applying principles of purpose to them. Trzebiński proved that regardless of the complex design of methodological purpose it can be useful and it can be applied in biology and medicine as a heuristic hypothesis. He suggested using the methodological purpose in the discovery of new ideas about functions of bodily organs

and recognition of cell functions in the immunity process. I summarise his three examples demonstrating rational use of methodological purpose and mechanical causality. William Harvey (1578-1657), English physician, thanks to the answer to question why venous valves exist, discovered the circulation of blood in the human body. In 1908, the Nobel Prize winner Russian zoologist and microbiologist Ilya Mechnikov (1845-1916) owes the discovery of phagocytosis to the answer why some animals absorb foreign bodies that have no nutritional value to them. Another winner of that year, a German chemist and bacteriologist Paul Ehrlich (1854-1915) discovered the properties of lymphocytes, due to answer to the basic question of how these bodies operate in a dynamic system. The chemist applied mathematical causality to isolate and examine immunity development phases and its dependency from the quantitative and temporal conditions during the introduction of toxins (poisons) into the body (for example: in case of the causal action on receptors toxin evokes effect of increased number of receptors).

WKŁAD WŁADYSŁAWA BIEGAŃSKIEGO I STANISŁAWA TRZEBIŃSKIEGO DO ROZWOJU ZASTOSOWALNOŚCI CELOWOŚCI METODOLOGICZNEJ W ODKRYCIACH FUNDAMENTALNYCH Z DZIEDZINY FIZJOLOGII I MEDYCYNY

Analizuję ewolucję poglądów Władysława Biegańskiego (1857-1930), ocenioną przez Stanisława Trzebińskiego (1831-1930), w próbie rozwiązania relacji przyczynowości o prostej konstrukcji do idei celowości (teleologizmu) w biologii i medycynie. Ukazuję znaczenie hipotezy, łączącej przyczynowość mechaniczną z celowością metafizyczną lub celowością metodologiczną. Na podstawie prac Trzebińskiego wykazałem, że Biegański nigdy nie był witalistą umiarkowanym, lecz w drugim okresie twórczości skłaniał się do umiarkowanego teleologizmu. W trzecim okresie odniósł biologię do nauk rekonstrukcyjnych, będących naukami pomocniczymi, a zastosowanie do nich zasad celowości uważał za niepożyteczne. Trzebiński udowodnił, że nie patrząc na złożoną konstrukcję celowości metodologicznej, może ona być pożyteczna i zastosowana w biologii i medycynie jako hipoteza heurystyczna. Proponował celowość metodologiczną wykorzystać w odkryciu nowych idei o przeznaczeniu oddzielnych ciał w organizmie i rozpoznaniu funkcji komórek w mechanizmie odporności. Streszczam trzy jego przykłady świadczące o racjonalnym zastosowaniu jak celowości metodologicznej, tak i przyczynowości mechanicznej. Lekarz angielski William Harvey (1578-1657) dzięki odpowiedzi na pytanie, po co istnieją zastawki żyłne, odkrył krążenie krwi w organizmie ludzkim. W 1908 roku laureata Nagrody Nobla rosyjski zoolog i mikrobiolog Ilya Miecznikow (1845-1916) odkrycie fagocytozy zawdzięcza rozwiązaniu pytania, po co niektóre zwierzęta wchłaniają ciała obce, nie mające dla nich wartości odżywczej. Inny laureata z tegoż roku niemiecki chemik i bakteriolog Paul Ehrlich (1854-1915) odkrył właściwości limfocytów, z powodu odpowiedzi na podstawowe pytanie, w jaki sposób te ciała funkcjonują w układzie dynamicznym. Chemik zastosował przyczynowość matematyczną do wydzielenia i rozpatrzenia faz rozwoju odporności i jej zależności od ilościowych i czasowych warunków wprowadzenia toksyn (jadów) do organizmu (na przykład, przy przyczynowym działaniu na receptory toksyn wywołuje się skutek - zwiększenie liczby receptorów).

Lukasz **WARDYN**, PhD, EFHR expert

European Foundation of Human Rights (Europos žmogaus teisių fondas), Liepkalnio 103, LT 02-121, Vilnius (Lithuania), e-mail: efr@efhr.eu

OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS IN LITHUANIA IN 2014 (THE RIGHTS OF NATIONAL MINORITIES IN LITHUANIA)

The main aim of the report is to show the current situation as for respecting and protecting human rights in Lithuania (1 st. January 2015), especially those of national minorities. The aim is to present the changes that have occurred since the publication of the report "Observance of Human Rights in Lithuania for years 2012-2013 (the Rights of National Minorities)" and the report "Alternative NGO Report on Lithuania's Implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities" both of which in a comprehensive manner presented the problems which national minorities in Lithuania are faced with. Apart from analysis of progress made by Lithuania, the report is based on the cases conducted by EFHR. Report claims that for over two decade since the restoration

of its independence, Lithuania has undertaken certain steps to join the circle of countries, which respect human rights. Unfortunately as for the rights of national minorities, many serious deficiencies still exist. There are serious inadequacies, especially regarding the issues of the protection of linguistic and educational rights of national minorities. Also without proper resolution remain the issue of the original spelling of forenames and surnames of the RL citizens and the issue of topographic names. Besides that, there is a visible lack of sufficient knowledge about human rights and freedoms and their boundaries, which contribute to the occurrence of, for instance, hate speech in cyberspace. A wide range of areas to improve means that a lot of effort still needs to be put in so that Lithuania may be called a fully democratic state of law, and an integral part of European community.

Key words: human rights, national minorities, polish national minority, European Foundation of Human rights, EFHR, protection of rights.

PRZESTRZEGANIE PRAW CZŁOWIEKA NA LITWIE W 2014 R. (PRAWA MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH NA LITWIE)

Głównym celem raportu jest ukazanie aktualnej sytuacji (stan na 1 stycznia 2015 r.) w dziedzinie poszanowania oraz ochrony praw człowieka na Litwie, w tym zwłaszcza mniejszości narodowych. W raporcie za cel postawiono m.in. wskazanie na zmiany, jakie w tym zakresie odnotowano od czasu wydania przez Europejską Fundację Praw Człowieka (EFHR) raportu: „Przestrzeganie praw człowieka na Litwie w latach 2012 – 2013 (Prawa mniejszości narodowych na Litwie) oraz raportu pt. „Raport alternatywny organizacji pozarządowych w sprawie implementacji Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych na Litwie”, które w wyczerpujący sposób przedstawiły problemy, z jakimi zmagają się mniejszości narodowe na Litwie. Oprócz analizy przestrzegania praw człowieka w danym okresie oraz poczynionych postępów, raport został uzupełniony o przykłady spraw prowadzonych przez EFHR. W raporcie stwierdza się, że na przestrzeni ponad dwóch dekad niepodległości Litwa poczyniła pewne kroki w celu dołączenia do grona państw respektujących prawa człowieka. Niestety, w kwestii ochrony praw mniejszości narodowych nadal nie rozwiązano wielu istotnych problemów. Poważne niedociągnięcia występują zwłaszcza w odniesieniu do kwestii ochrony praw językowych oraz oświatowych mniejszości narodowych. Bez właściwego rozwiązania pozostaje również kwestia pisowni imion i nazwisk w oryginale obywateli RL oraz kwestia nazewnictwa topograficznego. Oprócz tego widoczny jest brak wystarczającej wiedzy o prawach i wolnościach człowieka oraz ich granicach, co też przyczynia się do występowania m.in. mowy nienawiści w przestrzeni elektronicznej. Szeroki zbiór dziedzin do udoskonalenia oznacza, iż należy jeszcze włożyć wiele wysiłku w to, aby Litwę można było nazwać w pełni demokratycznym państwem prawnym, będącym integralną częścią społeczności europejskiej.

Słowa kluczowe: prawa człowieka, mniejszości narodowe

dr Joanna **WIERZEJSKA**

Department of Adult Education, Institute of Education, Faculty of Pedagogy and Psychology, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Pl. M. Skłodowska-Curie 5, 20-031 Lublin (Poland), e-mail: joannawierzejska@interia.eu

PROACTIVE APPROACH TOWARDS BUILDING A PROFESSIONAL CAREER AMONG HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS GRADUATES

At the time of economic crisis, competitiveness is the concept that reappears in different contexts. Competitiveness is related not only to production and different services but also to the functioning of an individual on the job market. People who undertake a new job, especially young people without previous professional experience, should have such traits that would distinguish them from other candidates. These traits include not only formal qualifications or competences, but also behaviours connected with effective and efficient planning and activities whose aim is to achieve professional goals and to develop professional career, which can be defined as proactive behaviour. The article discusses a study conducted among students graduating from the biggest universities in Lublin. On the basis of Augustyn Bańka's Scale of Proactive Behaviours in Career, the author of the study has identified four elements of proactive behaviours: general proactivity, cognitive proactivity, proactiv-

ity in entering new contacts and constructing establishing the networks of support, and proactivity in building mental comfort through the use of networks of support. The results of the study have revealed that young adults exhibit an average level of proactivity. The differences between the respective elements contributing to the effective and efficient career planning were insignificant.

Key words: university students, proactivity, career, job market. UDC numbers: 3.37, 37.06, 378

dr hab. Danuta **WOSIK-KAWALA**

*Department of Theory of Education, Institute of Education, Faculty of Pedagogy and Psychology,
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Pl. M. Skłodowska-Curie 5, 20-031 Lublin (Poland),
e-mail: danusia.wk@wp.pl*

UPBRINGING TOWARDS VALUES IN SCHOOL EDUCATION

The article deals with the problems of education with special emphasis on the importance of values in education. School as well as the family is a very important educational environment, it has a significant influence on the present and future behaviour of young men, their system of values, attitudes towards themselves and others. This article aims to show the values of education as an essential responsibility of schools. The author undertakes theoretical considerations of upbringing towards education of values, preparing young people for the conscious choice of values, determining the nature of values and their place in personal life. The author also asks and tries to find answers to the following questions: what values should be sought in the educational process, how to introduce the student to the world of values, what strategies to use for that purpose? Appreciating the importance of values in school education, it is believed that values aspire to the role of a paradigm in education.

Key words: education, values, school, youth. UDC numbers: 3.37, 37.01, 37.04

WYCHOWANIE KU WARTOŚCIOM W EDUKACJI SZKOLNEJ

Artykuł dotyczy problematyki wychowania ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia wartości w edukacji. Szkoła obok rodziny jest niezwykle istotnym środowiskiem wychowawczym, które wywiera znaczący wpływ na obecne, jak i przyszłe zachowania młodego człowieka, jego system wartości, postawy wobec siebie i innych ludzi. Celem artykułu jest ukazanie wychowania ku wartościom jako istotnej powinności szkoły. Autorka podejmuje w nim teoretyczne rozważania dotyczące wychowania ku wartościom, przygotowania młodych ludzi do świadomego wyboru wartości, określania ich istoty i miejsca w życiu osobistym. Zadaje również pytania: o jakie wartości należałoby zabiegać w procesie wychowania, w jaki sposób wprowadzać ucznia w świat wartości, jakie stosować w tym celu strategie, jednocześnie stara się znaleźć odpowiedź na te pytania. Doceniając znaczenie wartości w edukacji szkolnej, uważa, że pretendują one do roli paradygmatu w edukacji.

Key words: edukacja, wartości, szkoła, młodzież

dr inż. arch. Krzysztof **WOŹNIAK** (1)

*Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Politechnika Łódzka, Al. Politechniki 6, 90-924
Łódź (Poland), e-mail: krzysztof.wozniak@p.lodz.pl*

THE ARCHITECTURE OF THE POLISH ORTHODOX CHURCHES IN THE CONTEMPORARY APPROACH

In the article is presented the architecture of the six Polish Orthodox churches, which are building after the World War II. Their designers decided not to derive from Byzantine-Ruthenan canons or they were deviously inspired these canons. Consequently the objects have original forms. One of them is peculiar: there is the Saint Trinity Orthodox Church in Hajnówka. All of them have not similar characters, there aren't compact stylistic group. They are author's, individual buildings. Moreover there are in the article: the God's Resurrection Orthodox Church in Białystok, the Holy Ghost Orthodox Church in Białystok, Saint John the Evangelist Orthodox Church in Dąbrowa Białostocka, the Holy Myrophores Orthodox Church in Czarna Białostocka and the Saint Euphrosyne of Polotsk in Białystok.

Key words: religious, ecclesiastical architecture, churches, temples. UDC index: 726

ARCHITEKTURA PRAWOSŁAWNYCH ŚWIĄTYŃ W POLSCE O FORMIE WSPÓŁCZESNEJ

W artykule przedstawiono architekturę sześciu polskich ortodoksyjnych świątyń, wybudowanych po połowie XX wieku. Projektanci niektórych z nich zdecydowali się nie czerpać z wzorców bizantyńsko-ruskich albo inspirować nimi bardzo odlegle. W konsekwencji powstały obiekty o dość oryginalnych formach. Jedna z nich zasługuje na szczególną uwagę: jest to sobór Świętej Trójcy. Obiekty te nie mają zbyt wielu wspólnych cech, nie są tworzą spójnej stylistycznie grupy. Są raczej autorskimi, oryginalnymi, indywidualistycznymi budowlami. Oprócz wymienionej hajnowskiej świątyni w artykule przedstawiono też cerkiew Zmartwychwstania Pańskiego w Białymstoku, Świętego Ducha w Białymstoku, świętego Jana Teologa w Dąbrowie Białostockiej, Świętych Niewiast Niosących Wonności w Czarnej Białostockiej oraz świętej Eufrozyny Połockiej w Białymstoku.

dr inż. arch. Krzysztof **WOŹNIAK** (2)

Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska, Politechnika Łódzka, Al. Politechniki 6, 90-924 Łódź (Poland), e-mail: krzysztof.wozniak@p.lodz.pl

THE ELEVATIONS OF CONTEMPORARY-TREND GREEK CATHOLIC CHURCHES IN POLAND

In the article are presented three examples of sacral buildings: the Nativity of the All-Holy God's Mother Greek Catholic Church in Biały Bór, the Saint Olga and Vladimir Greek Catholic Church in Wydminy and the Blessed Josaphat Kuntsevych Greek Catholic Church in Kruklanki. Considerations are based on elevations of these expressive Greek Catholic temples. However they are distant from Byzantine-Ruthenian canons. These temples belongs to contemporary trend, they are inspired by interesting examples and have original forms. Not all of churches, which are belonging to contemporary trend, have valuable architecture. In the article are also presented a few temples of inferiority by artistic aspect.

Key words: religious, ecclesiastical architecture, churches, temples. UDC index: 726

ELEWACJE WSPÓŁCZESNYCH ŚWIĄTYŃ OBRZĄDKU GRECKOKATOLICKIEGO W POLSCE

W artykule skoncentrowano się na trzech greckokatolickich świątyniach: cerkwi Narodzenia Przenajświętszej Bogarodzicy w Białym Borze, cerkwi świętych Włodzimierza i Olgi w Wydminach oraz cerkwi błogosławionego Jozafata Kuncewicza w Kruklankach. W oparciu o te wyraziste przykłady przedstawiono ciekawe, choć znacznie odbiegające od wschodnich pierwowzorów elewacje świątyń greckokatolickich. Wszystkie one należą do nurtu współczesnego. Mają ciekawe źródła inspiracji i oryginalne formy. Niestety nie wszystkie świątynie zaliczane do tego nurtu tworzą wartościową architekturę - w artykule wymieniono też słabsze pod względem plastycznym przykłady.

Dr hab. prof. UJK Bożena **ZAWADZKA**

Instytut Pedagogiki i Psychologii Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ul. Żeromskiego 5, 25-900 Kielce (Poland), e-mail: bozenazawadzka@interia.pl

PHYSICAL AND HEALTH EDUCATION AS EDUCATION TO A LIFELONG CARE OF THE BODY AND HEALTH

Polish population's health condition is unsatisfactory compared to other EU countries with a life span of an individual evidently shorter - at men it is 4.6 years, and at women - 2 years. Infant mortality rate in Poland is still higher by a quarter than the EU average. The most dangerous for life are definitely cardiovascular diseases (46%) and malignant tumours (25%). Basic factors influencing the development of the diseases are a lifestyle and its risk factors such as: smoking cigarettes - higher percentage than EU average, declining physical activity - the problem touches even older groups of adolescents, a low level of fruit and vegetable consumption with a declining tendency, or alcohol consumption. To the factors mentioned above one should add risky sexual conducts, being passive towards injustice, egoism as well as a materialistic approach to life, which results in alienation, apathy, aggression, drug addiction, cyberviolence or even terrorism. The worsening of the health situation brings about the need of consolidation of efforts in terms of physical and health education. As a result of collaborative steps taken within physical and health education, shaping a health supporting

attitude at children and adolescents is expected.

Key words: physical education, health education, attitude, adolescents, care of health. UDC numbers: 37; 61

WYCHOWANIE FIZYCZNE I ZDROWOTNE WYCHOWANIEM DO CAŁOŻYCIOWEJ DBAŁOŚCI O CIAŁO I ZDROWIE

Stan zdrowia ludności Polski na tle ogółu krajów Unii Europejskiej jest niezadawalający a długość życia jest wyraźnie krótsza. W przypadku mężczyzn o 4.6 lat a w przypadku kobiet o 2 lata. Umieralność niemowląt w Polsce jest jeszcze ciągle wyższa (o jedną czwartą) od przeciętnej w UE. Zdecydowanie największym zagrożeniem życia są choroby układu krążenia (46%) i nowotwory złośliwe (25%). Podstawowe znaczenie w rozwoju tych chorób ma styl życia a w nim czynniki ryzyka tj.: palenie papierosów – wyższy od przeciętnej w UE; pogarszająca się aktywność fizyczna –szczególnie, że dotyczy już starszych grup wiekowych młodzieży; niski poziom spożycia owoców i warzyw z tendencją zmniejszenia spożycia; spożycie alkoholu. Na powyższe czynniki nakładają się ryzykowne praktyki seksualne, bierne zachowania wobec szerzącej się niesprawiedliwości, egoizmu i zmateriaлизованego życia, co rodzi alienację, apatię, agresję, narkomanie, cyberprzemoc, czy nawet terroryzm. Pogłębianie się niekorzystnej sytuacji dla zdrowia rodzi perspektywę konieczności skonsolidowania sił edukacyjnych z wychowania fizycznego i zdrowotnego. Efektem tych działań ma być ukształtowanie postawy prozdrowotnej u dzieci i młodzieży. Zgodnie z tezą M. Demela i H. Grabowskiego, że o trwałości efektów nie decydują wydolność i sprawność organizmu, jako rezultat wyćwiczenia ciała, lecz postawa wobec ciała i jego potrzeb, jako skutek oddziaływania na osobowość. Jeden mawiał, że należy „urabiać osobowość” pod kątem spraw zdrowia a drugi wyrabiać „dbałość psychiki o ciało”.

Słowa kluczowe: wychowanie fizyczne, zdrowotne, postawa, młodzież, dbałość o zdrowie

Dr n.o zdr. Joanna ZEMLIK

Gabinet Stomatologii Dziecięcej, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu (Poland)

NUTRITION CAUSING DENTAL CARIES IN EARLY CHILDHOOD: THE ASPECT OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF THE GUARDIAN OF A BABY'S HEALTH

General health condition and quality of child's life are closely connected with health condition of the oral cavity. Normal breaking down of items of food and initial digestion in the oral cavity determine its normal assimilation, which influences optimal child development - physical, psychological and social. Providing care and support to minor in satisfying its current needs, daily prophylactic and professional dental activities depend on social skills of third parties and their health activities in favour of a child, a dependent entity. Custodian's responsibilities towards minor directly result from the Family and Guardianship Code. Negligences are penalised under the Criminal Code.

Key words: oral cavity health, nutrition of infants and young children, early childhood dental caries, third parties social skills

ŻYWIENIE A WYSTĘPOWANIE PRÓCHNICY WCZESNODZIECIĘCEJ W ASPEKTCIE SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI OPIEKUNA ZA ZDROWIE DZIECKA

Ogólny stan zdrowia i jakości życia dziecka jest ściśle związany ze stanem zdrowia jamy ustnej. Prawidłowe rozdrabnianie i wstępne trawienie pokarmu w jamie ustnej warunkuje jego prawidłowe przyswajanie, co wpływa na optymalny rozwój dziecka - fizyczny, psychiczny i społeczny. Zapewnienie osobie małoletniej opieki i wsparcia w zaspokajaniu jej bieżących potrzeb, czynnościach stomatologicznych profilaktycznych codziennych i profesjonalnych jest uzależnione od umiejętności społecznych osób trzecich oraz ich aktywności zdrowotnej na rzecz dziecka - podmiotu niesamodzielnego. Obowiązki opiekuna wobec osoby małoletniej wynikają wprost z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Zaniedbania znajdują penalizację w kodeksie karnym.

Słowa kluczowe: zdrowie jamy ustnej, żywienie niemowląt i małych dzieci, próchnica wczesnodziecięca, umiejętności społeczne osób trzecich.

Miejsce obrad

Hotel „Domus Maria”, Aušros vartų g. 12, Vilnius

Kontakt z Grupą Organizacyjną: www.uspv.lt, e-mail: 19icsq@uspv.lt tel. +37068561608

27 VI, Sobota	<p>15:00-15:45 Rejestracja, ekspozycja i omawianie posterów 16:00-16:45 Msza Św. (w Kaplicy Ostrobramskiej)</p> <p>17:00-18:30 Sesja I, inauguracyjna (Przewodniczący: Prof. Bogdan Szlachta, Prof. Bożena Zawadzka) Brazis [7-8] Chajewski [8-9] Marciak-Kozłowska [25-26] Linda [23] Radziszewski [29] Deręgowski [10] Kolenda [20] Ilgiewicz [14-15]</p> <p><i>Czas na referat ustny na pierwszej i wszystkich sesjach – 12 min. Liczby w nawiasach klamrowych wskazują stronę, na której jest streszczenie.</i></p> <p>18:30-20:00 Przyjęcie powitalne, dyskusje</p>		
28 VI, Niedziela	<table border="0"><tr><td style="vertical-align: top;"><p>9:00-10:30 Sesja II (Prof. Jan B. Deręgowski, Dr Maria Elżbieta Kempa) Śledzianowski [34] Sakowicz [31-32] Korczyński [20] Gałczyńska [14] Dudak [11] Bartnik (2) [6] Durasiewicz [11-12]</p><p><i>Przerwa na kawę 10:30-10:45</i></p><p>10:45-12:15 Sesja III (Prof. Henryk Malewski, Assoc. Prof. Svitlana Linda) Szlachta [35] Adamczyk [5] Wardyn [37-38] Lis (1) [23-24] Kamińska-Chelminiak [17] Możyłowski et al. [26-27] Możyłowski [27]</p><p><i>Przerwa na obiad 12:15-14:00</i></p></td><td style="vertical-align: top;"><p>14:00-15:30 Sesja IV (Prof. Janina Marciak-Kozłowska, Dr hab. Tadeusz Sakowicz) Krupowies [21] Przewłocka-Sionek [28-29] Woźniak (1) [39-40] Woźniak (2) [40] Rembalski [29-30] Kansy [18] Kempa [19]</p><p><i>Przerwa na kawę 15:30-16:00</i></p><p>16:00-17:30 Sesja V (Dr hab. Anna Kanios, Ks. Dr hab. Stefan Radziszewski) Vasilevskis [36-37] Zawadzka [40-41] Zemlik [41] Franczak [13] Flaga et al. [12-13] Szczurek et al. [35-36] Sabat & Kosiński [30-31]</p></td></tr></table>	<p>9:00-10:30 Sesja II (Prof. Jan B. Deręgowski, Dr Maria Elżbieta Kempa) Śledzianowski [34] Sakowicz [31-32] Korczyński [20] Gałczyńska [14] Dudak [11] Bartnik (2) [6] Durasiewicz [11-12]</p> <p><i>Przerwa na kawę 10:30-10:45</i></p> <p>10:45-12:15 Sesja III (Prof. Henryk Malewski, Assoc. Prof. Svitlana Linda) Szlachta [35] Adamczyk [5] Wardyn [37-38] Lis (1) [23-24] Kamińska-Chelminiak [17] Możyłowski et al. [26-27] Możyłowski [27]</p> <p><i>Przerwa na obiad 12:15-14:00</i></p>	<p>14:00-15:30 Sesja IV (Prof. Janina Marciak-Kozłowska, Dr hab. Tadeusz Sakowicz) Krupowies [21] Przewłocka-Sionek [28-29] Woźniak (1) [39-40] Woźniak (2) [40] Rembalski [29-30] Kansy [18] Kempa [19]</p> <p><i>Przerwa na kawę 15:30-16:00</i></p> <p>16:00-17:30 Sesja V (Dr hab. Anna Kanios, Ks. Dr hab. Stefan Radziszewski) Vasilevskis [36-37] Zawadzka [40-41] Zemlik [41] Franczak [13] Flaga et al. [12-13] Szczurek et al. [35-36] Sabat & Kosiński [30-31]</p>
<p>9:00-10:30 Sesja II (Prof. Jan B. Deręgowski, Dr Maria Elżbieta Kempa) Śledzianowski [34] Sakowicz [31-32] Korczyński [20] Gałczyńska [14] Dudak [11] Bartnik (2) [6] Durasiewicz [11-12]</p> <p><i>Przerwa na kawę 10:30-10:45</i></p> <p>10:45-12:15 Sesja III (Prof. Henryk Malewski, Assoc. Prof. Svitlana Linda) Szlachta [35] Adamczyk [5] Wardyn [37-38] Lis (1) [23-24] Kamińska-Chelminiak [17] Możyłowski et al. [26-27] Możyłowski [27]</p> <p><i>Przerwa na obiad 12:15-14:00</i></p>	<p>14:00-15:30 Sesja IV (Prof. Janina Marciak-Kozłowska, Dr hab. Tadeusz Sakowicz) Krupowies [21] Przewłocka-Sionek [28-29] Woźniak (1) [39-40] Woźniak (2) [40] Rembalski [29-30] Kansy [18] Kempa [19]</p> <p><i>Przerwa na kawę 15:30-16:00</i></p> <p>16:00-17:30 Sesja V (Dr hab. Anna Kanios, Ks. Dr hab. Stefan Radziszewski) Vasilevskis [36-37] Zawadzka [40-41] Zemlik [41] Franczak [13] Flaga et al. [12-13] Szczurek et al. [35-36] Sabat & Kosiński [30-31]</p>		

ROZKŁAD

29 VI, Poniedziałek	<p>9:00-10:30 Sesja VI (Dr hab. Anna Dudak, Prof. Romuald Brazis) Bera [6] Bonar & Buła [6] Bonar & Radzikowska [7] Buła & Radzikowska [8] Jeżewska-Krasnodębska [15-16] Lewandowska-Kidoń et al. [22] Skalbania et al. [33-34]</p> <p><i>Przerwa na kawę 10:30-10:45</i></p> <p>10:45-12:15 Sesja VII (Dr hab. Danuta Wosik-Kawala, Dr hab. Janusz Detka) Kavaliauskienė [18-19] Kuśpit [22] Kostka-Szymańska [21] Łączek [25] Silko [32-33] Stawecka [34] Wierzejska [38-39]</p> <p><i>Przerwa na obiad 12:15-14:00</i></p>	<p>14:00-15:30 Sesja VIII (Prof. Ryszard Bera, dr Alicja Galczyńska) Wosik-Kawala [39] Chrząstek [9-10] Marczevska [26] Detka [10-11] Bartnik (1) [5] Lis (2) [24-25] Siayor [32]</p> <p><i>Przerwa na kawę 15:30-16:00</i></p> <p>16:00-17:30 Sesja IX (Dr hab. Prof. UŁ Jolanta Bonar, Ks. Prof. Jan Śledzianowski) Kamilewicz-Rucińska [16-17] Gaśior [14] Kanios [17-18] Klimkowska [19-20] Sarzyńska-Mazurek [32] Runiewicz-Jasińska [30] Nowak [27-28]</p>
19:00 - **Kolacja towarzyska		
30 czerwca, Wtorek Wycieczki**	<p>Po drogach znaczących dla historii państwa i prawa, nauki, literatury i sztuki:</p> <p><i>Opcja A**</i> <i>Trasa specjalna na 80. rocznicę śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego :</i> 9:00 Ostra Brama – Zalavas (Zułów, miejsce urodzenia) – Povevėrė (Powiewiórka, miejsce Chrztu) – Rossa (miejsce spoczynku Jego Matki i serca) – Ostra Brama (powrót około 16:00)</p> <p><i>Opcja B**</i> 10:00 Ostra Brama – Tabariškės (Taboryszki, Dom muzeum i galeria obrazów artystki ludowej Anny Krepsztul) – Turgeliai (Turgiele, Muzeum szkolne, szczątki stolicy Republiki Pawłowskiej z XVIII wieku) – Ostra Brama (powrót około 15:00)</p>	

** osobna rejestracja (19icsq@uspv.lt)

Nieznaczne zmiany w rozkładzie mogą być wprowadzone w miarę możliwości na wniosek poszczególnych uczestników i członków Rady Programowej. Kontakt w kwestii zmian: 19icsq@uspv.lt, tel. +370 6 8561608

Proceedings of the XVIII International Conference on the Science and Quality of Life
appeared in:

Studium Vilnense A vol 12 (ISSN 1648-7907) 2015

Published by UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, www.uspv.lt

Proceedings of the Symposium "Vilnius region: past, present, future" appeared in"

Rocznik (ISSN 1822-3915), Rok 2014, Tom 13/14,

Published by the Association of Polish Scientists of Lithuania, www.snpl.lt/rocznikT13/14.php

Prace XVIII Międzynarodowej Konferencji „Nauka a jakość życia” ukazały się drukiem w:

Studium Vilnense A vol 12 (ISSN 1648-7907) 2015

Wydawca UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, www.uspv.lt

Prace poprzedniego Sympozjum „Wileńszczyzna wczoraj, dziś, jutro” ukazały się drukiem

w:

Rocznik (ISSN 1822-3915), Rok 2014, Tom 13/14,

Wydawca Stowarzyszenie Naukowców Polaków Litwy, www.snpl.lt/rocznikT13/14.php

XIX International Conference on the Science and Quality of Life, and Symposium "Vilnius Region: Past, Present, Future" ♦ 27-30 June 2015, Vilnius ♦ Programme & Abstracts XIX In

ISSN 1648-7909

© UNIVERSITAS STUDIORUM POLONA VILNENSIS, 2015
Aguonų g. 22, Vilnius LT-03212, Lietuva (Lithuania)
adm@uspv.lt www.uspv.lt